משנה · אחרונים · מלאכת שלמה · סדר קדשים

מלאכת שלמה על משנה מעילה

רבי שלמה עדני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה מעילה

רבי שלמה עדני

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-מעילה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 6
משנה ג 7
משנה ד 8
פרק ב 9
משנה א 9
משנה ב 11
משנה ג 11
משנה ד 12
משנה ה 12
משנה ו 13
משנה ז 15
משנה ח 15
משנה ט 15
פרק ג 17
משנה א 17
משנה ב 19
משנה ג 20
משנה ד 21
משנה ה 23
משנה ו 24
משנה ז 26
משנה ח 27
פרק ד 28
משנה א 28
משנה ב 29
משנה ג 29
משנה ד 31
משנה ה 31
משנה ו 32
פרק ה 33
משנה א 33
משנה ב 34
משנה ג 34
משנה ד 36
משנה ה 37
פרק ו 37
משנה א 37
משנה ב 38
משנה ג 38
משנה ד 39
משנה ה 40
משנה ו 41

פרק א

משנה א

ובעזה"י המרבה סליחה וכפרה ומחילה. נתחיל מסכת מעילה.

כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים והביא אחר כריתות מעילה מפני שהדברים שחייבין עליהם מעילה יותר קלים מהדברים שחייבין עליהם חטאת ע"כ:

קדשי קדשים ששחטן וכו' ס"פ פרת חטאת ולקמן בר"פ קדשי מזבח. והעלו תוס' ז"ל דכולל ברישא שנוי מקום דדרום והדר מפרש כיצד קתני כלומר כיצד הוי שנוי מקום דדרום שאמרו כגון ששחטן בדרום וקבל בצפון וכו' אבל שחטן בדרום וקבל בדרום בהא לא מיירי מתניתין. ונראה לפום ריהטא דבכה"ג לית בהו מעילה והוי כמו חנקינהו מדלא מפרש להו במתניתין ויש טעם בדבר משום דשינה בהן כ"כ אבל עוד כתבו ז"ל ומיהו הר"ר פרץ הוכיח דאין זו סברא והה"נ בשחט בדרום וקבל בדרום דמועלין והא דלא תנא במתניתין אע"ג דהוי רבותא טפי משום דמסתמא כיון דאשמועינן בחדא לריעותא הה"נ בתרתי וכן אשכחן נמי בפ' הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד ובגמרא תני אפילו שניהם שוגגין ובמשנה שיריה אע"ג דהוי רבותא טפי ע"כ והביא דברי רבינו פרץ ז"ל בספר שארית יוסף להחכם הר"ר יוסף ן' וירגא ז"ל. בפירוש רעז"ל והוו כקדשים שמתו שיצאו מידי מעילה דבר תורה ע"כ. אמר המלקט פירוש דמן התורה הוא שאין מעילה בקדשים שמתו אבל מדרבנן אפילו קדשים שמתו אית בהו מעילה שמשלם הקרן אבל אינו משלם חומש וכ"ש שאינו מביא אשם מעילה דהוי חולין בעזרה:

שחטן ביום וזרק בלילה וכו' להכי שבק קבלה גבי לילה ונקט זריקה משום דאי אפשר לצמצם שתהא שחיטה ממש בסוף הלילה והקבלה מיד ביום דקבלה ושחיטה תכופות זו בזו וברישא גבי פסול דרום נקט שחיטה וקבלה דהיינו סדר עבודת וזה יכול להיות לשחוט בדרום ולקבל בצפון או להפך תוספות ז"ל:

בלילה וזרק דמן ביום בפירוש רעז"ל זו ואין צריך לומר זו קתני. אמר המלקט הוא פירוש רש"י ז"ל במתניתין ועוד משמע מפירושו ז"ל דבגמרא דתלמודא גריס במתניתין הבבות הפוכות וז"ל התלמוד ואי תנא הני ה"א משום דיממא זמן הקרבה פירוש הני באבי קמאי דשחטן בדרום וכו' אבל שחטן ביום וכו' וז"ל רש"י ז"ל ה"ג אבל שחט בלילה וזרק ביום דלילה לאו זמן הקרבה הוא והאי דשחט בלילה אימא דכמאן דחנקינון דמי קמ"ל דמועלין ואי תנא שחט בלילה וכו' אבל שחט ביום וזרק בלילה והה"נ אם שחט בלילה וזרק בלילה דזריקה דעיקר עבודה היא הויא בלילה אימא כמאן דחנקינון דמי קמ"ל דמועלין דלילה לאו מחוסר זמן הוא והאי בעל התלמוד דייק מתניתין ולא ס"ל זו

ואין צ"ל זו קתני ע"כ. ותוס' ז"ל כתבו שחט ביום וזרק בלילה בלילה וזרק ביום כך היא הגירסא ברוב הספרים ונראה לר"י ז"ל שהוא שבוש דאית ליה למיתני אותו שהוא חדוש יותר בסיפא כמו גבי דרום אלא גרסינן אפכא (הגהה אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות מעילה כתב כגירסא שבדפוס) שחט בלילה וזרק ביום שחט ביום וזרק בלילה דשנוי דזריקה חדוש יותר משנוי דשחיטה משום דזריקה עבודה ושחיטה לאו עבודה. ונראה דאין צריך להגיה ותתפרש כולה מתניתין לא זו אף זו לפי זה הכלל דקאמר ר' יהושע וה"ק רישא לא זו ששחטן בדרום וקבל דמן בדרום דפשיטא דמועלין דיש בהן פסול גדול ואין בהן שעת היתר לכהנים. אלא אפילו קיבל בצפון דיש בהן קצת היתר יותר אפילו הכי לא נפקי מידי מעילה ולא זו ששחטן בדרום דלית בהו היתר לכהנים אלא אפילו שחט בצפון וקבל בדרום דעיקר פיסול צפון כתיב גבי שחיטה כדכתיב ושחט אותו על ירך המזבח צפונה וא"כ צריך כשרות דצפון גבי שחיטה יותר מקבלה והכי איתא פ' שני דזבחים תלה הבהמה ושחטה פסולה דבעינן ירך המזבח צפונה וליכא אבל תלה וקבל כשרה וסד"א דהוה בהן שעת היתר ונפקי מידי מעילה להכי תנא מועלין בהן. וסיפא נמי לא זו אף זו קתני לא זו זרק בלילה דפשיטא דמועלין דהא אין בהן שעת היתר הואיל דהזריקה היתה בלילה אלא אפילו זרק ביום סד"א דהוי שפיר שעת היתר ונפקי מידי מעילה לכך קאמר דמועלין ע"כ מתוספות של הדפוס ושל כתיבת יד ושל רבינו פרץ ז"ל:

או ששחטן חוץ לזמנם וחוץ למקומן. בגמרא בעי חוץ לזמנם וחוץ למקומן למאי חזו הא לא היו קדשים ראויין כלל לא אימורין לגבוה ולא בשר לכהנים ואמאי מועלין בהן ומשני הואיל ומרצין לפגולן פירוש דאכתי לא יצאת מקדושתה דכיון דהא שחיטה חשובה כ"כ שצריכה שמרצה לצורך פגול שלעולם לא נקבע בפגול לחייבו כרת עד שיזרק הדם עדיין בקדושתה עומדת ומש"ה מועלין בה. ואי קשיא הניחא לחוץ לזמנו אבל לחוץ למקומו מאי איכא למימר נלע"ד שיתורץ במה שאכתוב בסמוך בשם תוספות ז"ל בס"ד דחוץ למקומו אתקש לחוץ לזמנו:

כלל אמר ר' יהושע פ' המנחות והנסכים (מנחות דף ק"ב) ותוס' פ' התודה דף ע"ט:

כל שהיה לה שעת היתר. גמרא א"ל בר קפרא לבר פדא בן אחותו ראה מה אתה שואלני למחר בבית המדרש שאל לו הא דקתני במתניתין שעת היתר היתר שחיטה שנינו דכיון שנשחטה כתקנה בלא פסול היינו שעת ביתר ואע"ג דשוב נפסלה יצאת מידי מעילה. או היתר זריקה שנינו דאע"פ ששחט כראוי בעינן דתהוי קבלה נמי בלא פיסול וכיון דקיבל כראוי הותר לזריקה דאע"ג דעדיין לא נזרק דמו הוי כאילו נזרק בהיתר דכל העומד

ליזרק כזרוק דמי דכיון דנתקבל בכוס כראוי ונראה לזריקה שוב אין בו מעילה. או היתר אכילה שנינו. ואע"ג דנשחט ונתקבל כראוי לעולם לא יצא מידי מעילה עד שיזרק הדם דיש בו שעת היתר אכילה לכהנים ואם אירע בו שום פיסול אפ"ה אין מועלין. והשיבו בר קפרא לבר פדא דחזקיה ור' יוחנן פליגי בהא מילתא חזקיה אמר היתר שחיטה שנינו ור' יוחנן אמר היתר אכילה שנינו. ובתוס' כתיבת יד משמע דהוו גרסי הכא בגמרא ור"ל אמר היתר זריקה שנינו ור"י אמר וכו' ועיין תו בדבור שאכתוב במתניתין דבסמוך בשמם ז"ל וגם לקמן בריש פ"ש:

איזו היא שהי' לה שעת היתר לכהנים שלנה ושנטמאה ושיצאה דהואיל ושחיטה וזריקה הוו כראוי דהיתה ראויה לכהנים אע"ג דשוב נפסלה בלינה או ביוצא דהשתא לית בה היתר לכהנים אין מועלין בה. ועיין במ"ש בפי"א דזבחים סימן ב':

איזוהי שלא היה לה שעת היתר תוספות פ' התכלת (מנחות דף מ"ז:)

שנשחטה חוץ לזמנה וכו' וה"נ לכל הני דתנא ברישא שחטה בדרום או בלילה שלא היה להן שעת היתר לכהנים והיינו טעמא דנקט הני תרין דחוץ לזמנו וחוץ למקומו טפי מכל הני דתנא ברישא דמועלין בהן דהני תרי איתקיש אהדדי ומחד קרא נפקי במסכת זבחים מואם האכל יאכל וכו':

ושקבלו פסולין בעלי מומין וה"נ דה"מ למיתני ברישא להא רש"י ז"ל. וביד פ"א דהלכות מעילה סימן ב' ורפ"ג:

משנה ב

בשר קדשי קדשים וכו' תוספות פ' התכלת (מנחות דף מ"ז.) ועיין במ"ש ס"פ התערובות. וכתבו הם ז"ל הכא בגמרא בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים ר' אליעזר אומר מועלין למ"ד היתר אכילה שנינו ניחא ולמ"ד היתר זריקה שנינו צריך לומר דמיירי קודם שנראה לזריקה פירוש כגון ששחטו וקיבל דמו אחר שקיעת החמה ולא היה שהות ביום לזרוק הדם שעדיין לא נראה לזריקה הלכך אם אכל הבשר מועלין בו ולמ"ד היתר שחיטה שנינו צריך לומר דמיירי קודם שנראה לקבל דם שהבהמה היתה קרבה כ"כ לחוץ שאף מתחלה היה סוף הבהמה לצאת ע"י פרכוס ולכך מועלין משום דאית ליה לר' אליעזר דאין זריקה מועלת ליוצא לאפוקי מידי מעילה עכ"ל ז"ל:

ואין חייבין עליו משום פגול נותר וטמא גבי פגול אמרינן בזבחים כהרצאת כשר כך הרצאת פסול דבעינן קרבו מתיריו וכיון דיצא תו לא מקרבו כל מתיריו. טמא דבעינן דבר הניתר לטהורים כדאיתא פ' הקומץ רבה והכא כיון דיצא לא ניתר לטהורים הוא וגבי נותר ילפינן חלול חלול מטומאה כדאיתא בפרק ב"ש תוספות ז"ל. ובגמרא אמר

רב פפא לא אמר ר"ע זריקה מועלת ליוצא אלא שיצא בשר אבל דם אין זריקה מועלת ליוצא אם חזר והכניסו ותניא נמי הכי:

אבל חייבין כמו באמת. ודוגמתו אבל אשמים. ויש גורסין וחייבין עליו וכו':

לא כשם שדמה פוטר את בשרה וכו' כלומר אי אתה מודה שכשם שדמה פוטר את בשרה ממעילה שלא ימעלו באותה שנזרק דמה כך לא ימעלו בבשר חברתה ואע"פ שהיא פסולה וא"כ שכך היא אף לדבריך דין הוא שיפטור את של עצמה פירוש כ"ש שיפטור על עצמה אע"פ שיצאה ודוקא פיסול יוצא אתה למד דמהניא ליה זריקה אבל שאר פסולין יש בזבחים דמודי בהן ר"ע דלא מהניא בהו זריקה אלא פיסול יוצא דוקא מסתברא ליה למילף תוס' ז"ל. ואיתה בתוספות ס"פ השוחט והמעלה. בפירוש רעז"ל אלא כששחט שתי החטאות כאחת וכו'. אמר המלקט פירש רש"י ז"ל כגון ששחטום שני כהנים. ותוס' ז"ל כתבו בבת אחת אינו רוצה לומר ששחט שתי בהמות בסכין ארוכה דהא אמרינן בפרק שני דחולין תזבחהו שלא ישחוט שני זבחים כאחד אלא קרי בבת אחת כשראויים ליזרק בבת אחת כגון שחט זה אחר זה וקיבל זה אחר זה קודם שיזרוק כלל דרצה מזה זורק וכו' ע"כ:

משנה ג

אימורי קדשים קלים פ' כל התדיר (זבחים דף צ') ובפ' התכלת (מנחות דף מ"ז.) וביד כולה מתניתין עד סוף הפרק ר"פ שני דהלכות מעילה. בפי' רעז"ל ואם יצאו לפני זריקת דמים וחזרו וזרק דמן ר אליעזר אומר וכו' כך נראה שצ"ל שכן הוא בפירוש רש"י ז"ל:

אין מועלין בהן אפילו לאחר זריקה דלא מהניא בהו זריקה להכי למקבעינהו במעילה:

ואין חייבין עליהם משום פגול דלא קבע להו הך זריקה בפגול דהוו להו כמי שלא נזרק עליהם הדם ולא קרבו כל מתיריהם:

ומשום נותר דאין נותר אלא בבשר הראוי לאכילה בתוך זמנו כדכתיב ביום זבחכם יאכל וממחרת וגו' ומשום טומאת הגוף כדאמרינן במנחות הניתר לטהורין חייבין עליו משום טומאה שאין ניתר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה ואימורין דאיתרבו לטומאה מאשר לה' דומיא דבשר איתרבו דלאחר זריקה הוא דמחייב עלייהו ולא לפני זריקה והני לא אהנאי להו זריקה רש"י ז"ל שם פ' כל התדיר. והתם בגמרא מפרש רב פפא דאי בדהדר עיילינהו קודם זריקה כ"ע ל"פ דאהנאי להו זריקה דלא נפסלו ביוצא. כי פליגי בדאיתנהו אבראי בשעת זריקה ובהא פליגי דמ"ס אין זריקה מועלת ליוצא ומ"ס זריקה מועלת ליוצא ולא הויא מילתא דרבינא בר שילא דכתיבנא לה שם פ' כל התדיר סימן ג' כמילתיה דר' אליעזר גרידא ודלא כר' עקיבא. ובגמ' בעי למה ליה לתנא

לאשמועינן פלוגתא דר"א ור"ע בבשר קדשי קדשים ובאימורי קדשים קלים כיון דתנא חדא מילתא שמעינן אידך. ומשני צריכא דאי אתמר בקדשי קדשים ה"א בהא קאמר ר' אליעזר מועלין בו משום דזריקה כתקנה בלא פיסול מפקא מידי מעילה. שלא כתקנה כגון ליוצא לא מפקא מידי מעילה. אבל לאתויי אימורי קדשים קלים למעילה דהיינו לחומרא אימא מודי ליה לר"ע קמ"ל דבהא נמי פליגי. ואי אתמר גבי קדשים קלים ה"א גבי קדשים קלים הוא דאמר ר"ע מועלין בהן דאפילו זריקה שלא כתקנה דין הוא דמייתא לידי מעילה להחמיר. אבל קדשי קדשים דלאפיקי הוא אימא שלא כתקנה לא מפקא מידי מעילה קמ"ל:

משנה ד

כיצד קדשי קדשים לפני זריקת דמים מועלין באימורים ובבשר ואין חייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא לאהר זריקת דמים וכו' כך נמצא בקצת ספרי יד:

על זה ועל זה חייבין וכו' כמו שפירשו רעז"ל פירשו רש"י וגם תוספות ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל כו' ומה שאמר על זה ועל זה ר"ל בין לפני זריקה בין לאחר זריקה ולפירושו לא שייכא ההיא גירסא שכתבתי שנמצאת בקצת ספרי יד. ועוד קשה לפירושו דבשלמא בקדשי קדשים משכחת קולא וחומרא כמו שפירש הוא עצמו ז"ל קולא פיטור הבשר מן המעילה אחר הזריקה. חומרא שהוא מעמיד האימורים למעילה כמו שהיו. אבל בקדשים קלים היכי משכחת לה כולו להחמיר. ושמא כיון דלא משכחת קלא היינו כולו להחמיר שהאימורין הוא דמועלין בהן משנזרק הדם אבל הבשר בהתירו עומד. ובתלמוד אפילו המוגה ע"י הרב ר' בצלאל אשכנזי ז"ל כתוב כאן נמצא מעשה דמים בקדשי קדשים להקל ולהחמיר ובסיפא דמתניתין אינו כתוב רק נמצא מעשה דמים בקדשים קלים כולו להחמיר. ובין כך ובין כך קשה לע"ד נמצא דקתני למעוטי מאי דהכי דייק בגמרא בפ"ק דחולין גבי הא דתנן התם נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה וכו' כמו שכתבתי שם סימן ד'. אכן בספר כריתות בשער ב' דלשון למודים בדף מ"ב נראה דכל היכא דאיכא לדקדק דייקינן ואי ליכא לדקדק לא דייקינן דאורחא דמשנה בכל דבר שיש בה שני הפכים לומר נמצא כדי שלא נשכח אחד מן ההפכים ולא נשגה בהם שיש בכולם ק"ו לומר שאין אחד מן ההפכים ראוי כמו שעשה פ"ק דחולין גבי תורין ובני יונה פרה ועגלה כהנים ולוים וכן כולם ע"כ. פירוש דגרסינן בברייתות התם בחולין נמצא כשר בעגלה כסול בפרה וכו' נמצא כשר בתורין וכו' נמצא כשר בכהנים וכו':

ובקדשים קלים כולו להחמיר כיצד קדשים קלים לפני זריקת דמים אין מועלין לא באימורים ולא בבשר ואין חייבין עליהם משום פגול נותר וטמא לאחר זריקת דמים

מועלין באימורים ואין מועלין בבשר כך צ"ל. ובגמרא דייק מעילה הוא דליכא לישראל האוכלו הא איסורא איכא ואמאי והא ממונא דבעלים הוא וכי היכי דדייקינן הכא הא איסורא איכא ה"נ דייקינן בסיפא דרישא גבי קדשי קדשים אין מועלין בבשר מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא לכהן האוכלן ואמאי והא ממונא דכהן הוא ותרץ ר' חנינא דאה"נ דאיסורא איכא דמיירי בבשר שיצאו חוץ למחיצתו ושוב נזרק הדם ור"ע היא דאמר זריקה מועלת ליוצא ואשמועינן דע"כ ל"ק ר"ע זריקה מועלת ליוצא אלא להוציאו ממעילה ולאקבועי בפגול או נויתר וטמא ולהביאו לשריפה ולא לאלתר כמו שאר קדשים פסולין אלא בעיבור צורה דלהכי מהניא ליה זריקה דמשויא ליה כאילו לא יצא וה"ל כפסולו מחמת דבר אחר ואינו נשרף לאלתר אלא עד שתעובר צורתו אבל לענין להתירו באכילה לא אמר שתהא זריקה מועלת והיינו דקאמר איסורא איכא דאסירא באכילה משום יוצא. ועיין בספר קרבן אהרן פ' ויקרא בדבורא דחטאות ראש פרק עשרים:

פרק ב

משנה א

חטאת העוף וכו' תוספות פ' קבלה דף י"ז ודפ"ק דפסחים דף י"ד ודפרק כסוי הדם (חולין דף פ"ח.) וביד כוליה פירקין בפרק שני דהלכות מעילה סימן ב' ג' ד' ו' ז' ח'. ופירש רש"י ז"ל משהוקדשו בפה אפילו אם נהנה ממנה מחיים כגון שמכרה דהוציאה לחולין ע"כ. וכן פירש ג"כ בכמה בבי דמתניתין ורעז"ל לא העתיקו רק גבי בבא דהמנחות ודהקומץ וכו' משום דהתם קתני בתר משהוקדשו קדשו בכלי ואיכא למיטעי ועיין במ"ש שם סימן ח' ובסימן ד'. וכתבו תוספות ז"ל חטאת העוף עד השתא מיירי בדין פסולי קדשים שמתו או ששינה מקומם ולומר לנו דאע"ג דפסולים מ"מ לא פקעא קדושתייהו מינייהו ומועלין בהן ומכאן ואילך איירי בקדשים העשויין בהכשר:

מועלין בהן משהוקדשו פירוש קדושת פה דהיינו כשהקדישן ומועלין פירש אם נהנה בה אנילו מחיים כגון בנוצתה או שהטיל מום דמחוסר אבר:

הוכשרה ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים. כלומר דאם נגעו בה פסולה מלאכול ע"כ. ופירש הרמב"ם ז"ל הוכשרה כל מה שאמר בזה הפרק הכשר ר"ל הכנה לדברים שעתידין לזכור אותם לא ענין הכשר טומאה הנזכר בכל מקום ודע זה ואל יטעך שתוף הענין ע"כ. בפירוש רעז"ל ודוקא נפסלת בט"י וכו' עד סוף. אמר המלקט ומתניתין רבנן היא ודלא כאבא שאול ודלא כר"מ. אמר רבא לאבא שאול נמי דאמר ט"י תחלה לקדש

וקעביד לקדש שני מיתרצא נמי מתניתין דודאי טבול יום מדאורייתא פוסל ואינו מטמא ורבנן הוא דעשו מעלה בקדשים דהוי ט"י תחלה לקדש דהוי כי אוכל ראשון ועושה שני ומתניתין בדאורייתא קתני דאינו אלא פוסל לקדשים בלבד כמו שאינו אלא פוסל לתרומה. ולר"מ נמי מיתרצא מתניתין דהאי דקאמר ר"מ מטמא את הקדש דעביד ליה שלישי ולא שני כאבא שאול היינו נמי מדרבנן אבל מדאורייתא אינו אלא פוסל לקדשים כשם שאינו אלא פוסל לתרומה ורבנן ס"ל דכיון דטבל קלשא לה טומאה מיניה ואפילו מדרבנן אינו אלא פוסל בין לתרומה בין לקדש:

ובלינה וכו' כתב בתי"ט ולא קתני וביוצא דמתניתין ר"ע היא כדאיתא בגמרא ולדידיה הזי' מהניא ליה ליוצא כדאיתא בגמרא ומדלא פסיקא ליה לא קתני ע"כ. ועיין בתוס' שבס"פ לולב וערבה. וז"ל התוס' ז"ל ובלינה וא"ת מאי קאמר ובלינה הלא קודם הזאה מיירי מדקאמר בתר הכי הוזה דמה משמע דעד השתא לא איירי בהוזה ואי אפשר בלינת יום ולילה אלא לאחר ההזאה שהרי ההזאה ביום המליקה דאל"כ יפסל הדם בשקיעת החמה ומ"מ נקט גבי מליקה פיסול דלינת בשר לפי שמיד שנמלקה מתחיל לינת יום ולילה דמשעת מליקה מונין ע"כ:

הוזה דמה חייבין עליה משום וכו' למ"ד היתר אכילה שנינו ר"ל הוזה ממש שנראה לאכילה ולמ"ד היתר זריקה ר"ל שנראה להזות ולמ"ד היתר שחיטה כי היכי דבעינן לעיל גבי בהמת קדשי קדשים דשייך בהן קבלה שיהא ראוי לקבל כדי לזרוק ולהזות ה"נ דלא שייך קבלה גבי חטאת העוף בעינן שיהא ראוי להזות תוס' ז"ל. ובגמרא אמר רב הונא אמר רב מיצוי חטאת העוף אינו מעכב ותני רב במתניתין הוזה דמה דס"ל נמי לתנא דמתניתין דהזאה עיקר וכיון שהזה אע"פ שלא מיצה נעשית מצותה ויצאה מידי מעילה וחייבין עליו משום נותר וטמא ויוצא נמי ידי חובתו דמצוי אינו מעכב הכפרה. ורב אדא בר אהבה אמר משמיה דרב מיצוי דחטאת העוף מעכב דלא יצא י"ח ולא נתכפר ולא הוקבע החטאת בפגול נותר וטמא אע"פ שהוזה עד דעביד מצוי ותני רב במתניתין גבי חטאת העוף מיצה דמה ולא קתני הוזה דמה דס"ל דמצוי נמי עיקר מצוה הוי ומעכב והיינו דכתיב והנשאר בדם ימצה אע"ג דשירים הן ימצא. חטאת היא. כלומר דבשירים דהיינו מיצוי הוי עיקר חטאת דמצוי מעכב. ורב הונא אמר מאי והנשאר אם נשאר וחטאת דכתיב בסיפיה דקרא קאי אהזאה דכתיבא ברישיה דקרא וה"נ אמרינן בפ' איזהו מקומן (זבחים דף נ"ב) דס"ל דמצוי דחטאת העוף אינו מעכב ור' ישמעאל אמרינן התם דס"ל דמצוי דחטאת העוף מעכב אבל הכא בגמרא מוכח בברייתא דס"ל לר' ישמעאל דמצוי אינו מעכב ומסקינן הכא והתם דתרי תנאי אליבא דר' ישמעאל:

ואין בה מעילה לפי שאין בחטאת העוף אימורין רק כולה לכהנים כבשר חטאת הרמב"ם ז"ל. ובגמרא פריך מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא ומוקי לה ר' חנינא כר' עקיבא דאמר זריקה מועלת ליוצא ולשריפה ואה"נ דאיכא איסורא והוא איסור יוצא וכו' כדכתבינן בס"ד בשלהי פירקין דלעיל. ומכח קושיות דחדא מינייהו היא דהא אמרינן לעיל אבל בדם שיצא לא אמר ר' עקיבא זריקה מועלת ליוצא וכתבתיו בפירקין דלעיל סימן ב' וכשיצא הראש ודאי יצא דמה לכך פירשו תוס' ז"ל דהאי יוצא מיירי שמתחלה נאסף כל הדם בצואר ואח"כ יצאה רגלו של עוף ע"כ. עוד כתבו תוס' בשם רבינו פרץ ז"ל בדין ה"ל למיתני חטאת העוף עם פרים הנשרפין דתרוייהו לא סלקי לגבוה כולהו אלא שצריך להקדים חטאת העוף לעולת העוף לפי שהיא קודמת ועולת העוף שונה קודם לכל הקרבנות לפי שיש בה שייכות דמעילה יותר ואף מעולת בהמה דבעולת בהמה אין מועלין בעורה כי עורה לכהנים ובעולת העוף מועלין אף בעורה ואף לאחר הקטרה עד שתצא לבית הדשן מועלין בה ע"כ:

משנה ב

עולת העוף כמו שפירשתי גבי חטאת העוף כך הוא בעולה תוס' ז"ל:

משהוקדשה כולהו משהוקדשו דבפירקין הייני בקדושת פה כמו שכתבתי במתניתין דלעיל:

מיצה דמה גבי חטאת העוף נקט הוזה משום דבחטאת העוף איכא הזאה ומצוי אבל בעולה ליכא אלא מצוי פירוש שסוחט הבשר בדוחק והדם מתמצה ויוצא והזאה היינו שניתז הדם על המזבח מן הצואר:

ומועלין בה עד שתצא לבית הדשן פירוש אף לאחר שנשרפה לפי שעדיין צריך להוציא הדשן מחוץ למחנה אבל מכאן והילך הרי נעשית מצותה ואין מועלין בה תוספות ז"ל:

משנה ג

פרים הנשרפין וכו' פרה כל הפסולין דף ל"ה ובפרק טבול יום (זבחים דף ק"ד.) פרים הנשרפין פר העלם של צבור ופר כהן משיח ופר יום הכפורים:

ושעירים הנשרפים שעיר יום הכפורים ושעירי ע"ז:

הוכשרו ליפסל בטבול יום תימה למאי הלכתא הוכשרו ליפסל בט"י וכו' דאי לאכילה והלא פרים הנשרפים אין בהם אכילה לכהנים ואי ליפסל להקריב אימוריהם קאמר מ"מ גבי פר ושעיר של יום הכפורים ליכא למימר הכי שהרי משל צבור הם ובאין בטומאה דטומאה הותרה בצבור. וי"ל לענין לשרפו בבית הדשן ששורפין בו את הפסולין קאמר

שהיה להם לפסולין בית הדשן לעצמן כדאמרינן בפרק פ"י דשלשה בתי דשנים (הם) היו שם:
הוזה דמן פירוש שהן לפני לפנים עשה בין הבדים והאחרים על הפרכת ועל מזבח הזהב כדאמרי' בפ איזהו מקומן:
עד שיותך הבשר אבל משניתך הבשר אין מועלין שהרי נעשית מצותו תוס' ז"ל. וכ"כ רש"י ז"ל שם פ' כל הפסולין דל"ג משיתוך הבשר דא"כ ה"ל דבר שנעשית מצותו ואין מועלין בו אבל עד שיתוך דאכתי אית ביה צורך עבודת גבוה קרינן ביה מקדשי ה' ע"כ. וביד פי"ח דהל' פסולי המוקדשין סי' ט"ז:

משנה ד

העולה מועלין בה משהוקדשה הקשה הראב"ד ז"ל בראש פירושו למס' תמיד מ"ש בהמה מקטרת ומנחות דבהמה כשאדם מקדישה לאלתר הויא קדושת הגוף וקטרת ומנחות לא הויין קדושים קדושת הגוף עד דמקדשן בכלי כדתנן בסמוך המנחות משקדשו בכלי נפסלין בט"י דהיינו טעמא דבהמה לאלתר קדשה קדושת הגוף משום דלאלתר הויא ראויה להקרבה ואינה מחוסרת מעשה רבא אלא שחיטה בלבד. אבל קטרת מחוסרת מעשה רבא כגון כתישה ומנחות בלילה על כן לא קדשי קדושת הגוף אלא בכלי שרת דוקא עכ"ל ז"ל:
אין מועלין בעורה אבל מועלין בבשר דמאחר שנזרק דמה זכה המזבח בבשר וה"ל קדשי ה' והכהנים בעורות ונפקי לה מכלל קדשי ה' כדאמרינן כל שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה. והגיה הר"ר יהוסף ז"ל אין מועלין בעורות וכתב כן מצאתי ע"כ:
אבל מועלין בבשר עד שיצא לבית הדשן דאכתי לא נעשית מצותו שצריך להוציאה לבית הדשן אבל גבי פרים ושעירים הנשרפים אין בהן הוצאה לבית הדשן ששם הם נשרפים הלכך אין מועלין בהן משהותך הבשר תוס' ז"ל:

משנה ה

זבחי שלמי צבור היינו כבשי עצרת הבאים עם שתי הלחם דאין לך שום שלמים נאכלין בצבור אלא אלו:
אבל מועלין באימורין עד שיצאו לבית הדשן. אבל אימורי קדשים קלים אמרינן בגמרא דמאחר שהעלן לגבי מזבח אין בהן מעילה דכיון דאימורי קדשים קלים הן מיקרי נעשית מצות משום העלאה. וא"ת ומ"ש. ואומר מורי הרב רבינו פרץ שיחיה דשנא ושנא איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא. איבעית אימא קרא דכתיב והוציא הדשן גבי עולה ואי לאו האי קרא מן הדין היה לנו לומר דמשעת העלאה הן בקדשי קדשים הן

בקדשים קלים הוו נעשית מצותם אך גלי קרא גבי עולה דלא הוי נעשית מצותם בהעלאה כיון דאכתי צריך להוציא לבית הדשן הלכך קדשי קדשים נילף מינה שכשם שהיא קדשי קדשים ומועלין בה עד שתצא לבית הדשן כך כל קדשי קדשים מועלין באימורין והם חלק גבוה כמו עולה עד שיצאו לבית הדשן. אבל קדשים קלים לא נילף מינה. ואיבעית אימא סברא דגבי קדשי קדשים שיש בהן מעילה מתחלה לא נפקא מעילה מהם או מאימורים שלהם לכל הפחות עד שיגמור הכל שיצאו לבית הדשן אבל בקדשים קלים שאין בהן מעילה עד לאחר זריקה מיד שיעלו האימורים דין הוא דלא נימעיל בהו כי סברא הוא לומר בכל מקום דמיד לאחר העלאה הוי נעשית מצותה אלא דגבי קדשי קדשים לפי שיש בהם מעילה מתחלה לא נפקי אלא לאחר זמן מאוחר שנוכל למצוא דהיינו הוצאה לבית הדשן. אך קצת קשה על זו הסברא דהא קטרת שהוא קדשי קדשים ויש בו מעילה מתחלה וקיימא לן דמשעה שתעלה תמרתו אין בה מעילה ולא אמרינן עד שתצא לבית הדשן. אמנם לטעמא דפרישית ניחא דכיון דלאו מין זבח הוא לא שייך למילף מעולה א"נ כמו כן שאני דההקטרה היא עבודה אחרונה דלא היה בה היצאת הדשן מחוץ למחנה כדמשמע לקמן ודוק היטב ותמצא חילוק טוב עכ"ל תוספות ז"ל שבדפוס ושבכתיבת יד:

משנה ו

שתי הלחם תוספות פ"ק דשבועות דף י"א ודפ' קבלה דף כ' ודפ"ק דמנחות דף ט'. ועי' בתוס' שבס"פ לולב וערבה. ותמהתי שראיתי שכתב הר"ר יהוסף ז"ל ס"א קדמו בתנור בדלית וכן ג"כ בסמוך גבי לחם הפנים קדם בדלית וכ' כן מצאתי ע"כ:

קרמו בתנור היינו במקום שחיטת כבשים הכא ל"ג ובלינה ואף במשניות לא מצאנוהו משום דשתי הלחם נאכלות לא פחות משנים ולא יותר על שלשה וספרים דכתי' בהו מוקמי ליה בלינה דלאחר זמן אכילתו ולא היא דהא גרסי' במנחות דאפי' הוא ימים רבים על השלחן אין בכך כלום אלא הכי פריש לן מורנו דלינה דגבי שתי הלחם היינו שלא הביאן ביומן ולינת לחם הפנים נמי לא מיירי בנטילתו אלא בהסדרתו שלא הסדירו בשבת שלהן אלא באחד בשבת ולנו ונפסלו ע"כ מפירוש לא נודע למי וגם הרמב"ם ז"ל לא גריס לינה. וגם רש"י ז"ל לא גריס לינה וכמו שפירש רעז"ל. וז"ל תוס' ז"ל קרמו בתנור הוכשרו ליפסל בט"י ובמחוסר כפורים משום דתנור מקדש הלחם בקרימת פנים וי"ס שאין גורסין ובלינה דהא בפ' שתי הלחם תנן דנאפות מבערב ואינם דוחות לא שבת ולא יו"ט ואי לינה פסלה בהו א"כ כשנאפות מבערב הרי הן פסולות בלינה למחר ואומר ר"י דגרסינן ליה שפיר דמדקתני קרמו פניה בתער הוכשרו ליפסל וכו' אלמא

אית ליה תנור מקדש להו וא"כ ע"כ לינה פסלה ואפייתם [הגהה עיין במ"ש ס"פ כל המנחות באות מצה] דוחה שבת דהכי דייק בפרק ר' ישמעאל בסופו ומשנה דפרק שתי הלחם אית לה דתנור אין מקדש ולהכי קאמר דאין אפייתו דוחה יום טוב ואינו נפסל לא בט"י ולא במחוסר כפורים כיון דתנור אינו מקדש וא"ת כיון דאית ליה לתנא דמתניתין תנור מקדש למה לי קרמו פניה כניסתו בתנור ליקדשיה דהא כלי שרת מקדש. וי"ל דמשום טבול יום נקטיה דקסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקדש דמו והא דכלי שרת מקדש היינו דוקא כשנעשה כל הראוי ליעשות בו והתנור הוא נעשה לאפות בו הפת וא"כ בעינן שיקרמו. א"נ נקט שיקרמו פניה משום סיפא כדי לשחוט עליהם הזבח כלומר כיון דקרמו פניה מיד יש תורת לחם עליהם לשחוט את הזבח עליהם אבל לא קרמו לא דגבי שחיטת הזבח כתיב לחם ואין קרוי לחם אא"כ קרם הלחם עכ"ל ז"ל. ועיין במ"ש בשמם ז"ל לקמן בהאי פירקא סימן ח'. ונראה דכל שפורסה ואין חוטין נמשכין ממנה נקראת קרמי פניה בכל המנחות כדאמרינן גבי לחמי תודה ומצת הפסח בפ' כל שעה (פסחים דף ל"ז) ובפרק התודה דף ע"ח וכתבתיו שם בפרק התודה סימן ג'. אלא דקשה לע"ד אמאי נקט התם לחמי תודה טפי משאר מנחות ואי משום דלחמי תודה איקרו לחם גם שתי הלחם איקרו לחם. ושמא משום דבלחמי תודה אשמועינן רבותא טפי כדאיתא התם מהו דתימא אחד מכל קרבן כתיב ודרשינן אחד שלא יטול פרוס והכא כמאן דפריסא דמיא קמ"ל והתם בפרק כל שעה כתב רש"י ז"ל וקרמו פניה דתנן במנחות כה"ג בעינן ע"כ פירש שאין חוטין נמשכין הימנה. וכתוב בתוספי רבינו פרץ ז"ל שם פרק קבלה דף כ' אבל יוצא לא קתני ואע"ג דגבי עופות וזבחים ה"מ למיתני יוצא אלא אגב שתי הלחם ולתם הפנים ומנחות לא תני אלא אי מיפסלא ביוצא במנחות אמאי משייר ליה הכא והכא ע"כ:

נזרק דמן של כבשים חייבין עליהם פירוש על שתי הלחם משום פיגול אם חישב בשעת שחיטה לאכול הלחם חוץ לזמנו משום דכבשים מפגלין את הלחם רש"י ז"ל. אבל תוס' ז"ל כתבו נזרק דמן של כבשים חייבים עליהם פירוש על הכבשים:

ואין בהן מעילה וא"ת מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא והא ממונא דכהן הוא כדמסיק בגמרא ספ"ק ואין לומר כדקאמר לעיל בספ"ק לא נצרכא אלא לר"ע וכו' דהא אפילו לר"ע אינם מועלין בשתי הלחם כיון דאינם גוף הכבשים כדאמרינן במנחות דהא דאמר ר"ע היינו בזבחים גופייהו וי"ל דנקט ואין מועלין אגב הני דלעיל וכן צריך לומר בלחם הפנים עכ"ל ז"ל:

משנה ז

קרם בתנור תוספות פ' כל המנחות (מנחות דף נ"ז:)

ולהסדר מ"מ ולהסתדר:

חייבין עליו כצ"ל. וכתבו תוספות ז"ל הבזיכין הרי הן מתירין הלחם כדכתיב והיתה ללחם לאזכרה וילפינן אזכרה ממנחות. הסלוק של בזיכין הוי תחת הקמיצה וההילוך למזבח כמו הלוך של קומץ ומקטיר הבזיכין כמו שמקטיר הקומץ ע"כ:

משנה ח

המנחות וכו' פ"ק דשבועות דף י"א:

משהוקדשו בפה:

קדשו בכלי היינו כלי ראשון שהוא הביסא שבו בוללין המנחות. ועיין במ"ש ס"פ המזבח מקדש:

הוכשרו ליפסול בט"י וכו' ל"ג ביוצא דכלי לא מקדש ליפסל ביוצא עד לאחר קמיצה דהיינו עבודה קמייתא כדמפרש במנחות. וא"ת א"כ מנחת נסכים ומנחת כהנים דלית בהו קמיצה ה"נ דלא מיפסלי ביוצא וכי תימא ה"נ א"כ לא לישתמיט תנא דאשמועינן בשום דוכתא וי"ל דודאי במנחת נסכים וכו' הכלי לבד מקדשן ליפסל ביוצא כמו קמיצה בשאר מנחות וכן אמר הכא דגבי שאר מנחות אין חייבין עליהם משום פגול נותר וטמא עד לאחר שיקרב הקומץ וגבי מנחת כהנים וכו' אמרינן מיד בסמוך קדשו בכלי הוי כשאר מנחות לקמיצה ובמנחות הארכתי תוס' הר"ר פרץ ז"ל והם חסרין מן הדפוס. ועיין בתוס' ס"פ לולב וערבה. והקשו תוס' ז"ל שם בפ"ק דשבועות וא"ת כי לא קדשו בכלי נמי ליפסלו בט"י מידי דהוה אחולין שנעשו על טהרת הקדש דמפסלו בט"י כדמוכח בסוף נדה דתנן היושבת על דם טוהר מערה מים לפסח ודייקינן מערה אין נגעת לא דחולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו. וי"ל דתנא דהכא סבר לאו כקדש דמו שחזרו לומר שם דהרי הוא כמגע טמא מת בקדשים ולא בחולין א"נ הכא מיירי מדאירייתא וההי"נ דמקודם לכן מיפסלי מדרבנן ע"כ ועוד תרצו שם ע"ש:

משנה ט

הקומץ והלבונה וכו' פ"ק דשבועות דף י"א. ותוספות פרק הקומץ רבה (מנחות דף כ"א.) ורש"י ז"ל פ' הוציאו לו (יומא דף מ"ח.) וע"ש בתוספות שנתנו טעמים לשבח אמאי לא פשיט ומוכיח התם ממתניתין דהכא דקתני בהדיא דקטרת דיום הכפורים נפסלת בלינה וחלקו ותרצו כמה תירוצים חד מינייהו דאיכא למימר דהכא מיירי בקטרת דכל השנה דחשיבא קדוש כלי דידה לאפסולי בט"י ובמחוסר כפורים ובלינה מדקתני קדשן

בכלי אלמא דאיירי בההיא שהיא צריכה כלי כדי לקדשה קדוש גמור אבל קטרת דיום הכפורים דלא חשיבא קדוש כלי דידה דמן הדין הוה לן למימר שלא תהא בכלי אלא ניעייל בחפניו אלא משום דלא אפשר כדאיתא התם וכתבתיו שם ראש אותו פרק אימא דלא תפסל בלינה בקדושת כלי דידה דאדרבה טפי הוה עדיף בלא כלי אלא משום דלא אפשר אבל מההיא דהוסיף ר"ע על הסלת והקטרת וכו' דתנן בר"פ בתרא דעדויות מייתי ראיה שפיר דמדקתני קטרת סתמא משמע בכל מיני קטרת מיירי ע"כ. ועיין בתשובות הרשב"א ז"ל סי' ל"א:

ומנחת נסכים אי מיירי בבאה בפני עצמה כדאמרינן התם ס"פ ב"ש דזבחים מביא אדם זבחו היום ונסכיו מכאן עד עשרה ימים אתיא ככולי עלמא דאין לה מתירין ואי בבאה עם הזבח פלוגתא דר"מ ורבנן בס"פ ב"ש ר"מ סבר פגול ורבנן סברי לא פגול ואתיא מתניתין כרבנן. ובלינה דקתני אי מיירי בבא עם הזבח ר"ל שקיעת החמה ובתמורה חשיב ליה דברים שדרכן ליקרב ביום ואי בבאה בפני עצמה מוכח בתמורה פ' יש בקרבנות דקריבה אפילו בלילה ועמוד השחר פוסלתו וא"כ נצטרך לפרש לינה עמוד השחר תוס' ז"ל:

קדשו בכלי הוכשרו ליפסל וכו' לא נקט קדשו בכלי משום קומץ דמעיקרא נמי קודם שנתן הקומץ בכלי לקדשו הוכשר ליפסל בט"י שכבר הוקדש בכלי ראשון עם כל המנחה כולה קודם שקמץ ותנן לעיל בסמוך המנחות מועלין בהן משהוקדשו קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בט"י אלא אגב אינך דנקט קדשו בכלי נקט ליה. ושם בשבועות כתבו עוד והא דתנא קומץ בהדי הנך משום סיפא דקתני וחייבין משום נותר וטמא דקאי אכולהו ע"כ. עוד כתבו שם דהא פשיטא לן שאין קטרת נפסלת בלינה משעת נתינה במכתשת שהרי היו עושין אותה בתחלת השנה לצורך כל השנה וקדשו בכלי דהכא דאקטרת היינו כלי דבשעת הקטרה דומיא דקומץ ולבונה ושאר השנויים כאן עמה. ואי לאו מתניתין דהכא ה"א דאין שייך בקטרת פיסול לינה כלל ע"כ. והתם נראה דמסיק דאפילו תימא דמכתשת קדשה קדושת הגוף ובלינה היינו טעמא דלא מיפסלא לפי שאינה משנה את מראיתה ומיהו משקדשה בכלי ליקרב גזור בה רבנן פיסול דילמא אתי לאכשורי בשאר המתקדשים בכלי ע"ש:

ופיגול אין בהן. דכולן אין להם מתירין וכל דבר שאין לו מתירין אין חייבין עליו משום פיגול תוס' ז"ל וכמו שפירש רעז"ל וצ"ע לע"ד מה מחדשין על לשון המשנה:

זה הכלל כל שיש לו מתירין עי' בתוי"ט ד"ה כל שיש וכו' ולשון רש"י ז"ל וכו' אכן בתלמוד המוגה כתוב בפירש"י ז"ל כגון עולת העוף ועולת בהמה ופרים ושעירים הנשרפים דדמן מתירן למזבח ע"כ אלא שמנוקד על מלות ועולת בהמה:

וכל שאין לו מתירין כיון שקדש בכלי וכו' עד ופיגול אין בו פירוש דבעינן דומיא דשלמים מה שלמים דיש להם מתירין חייבין עליהם משום פיגול דעיקור פיגול בשלמים כתיב אף [כל] דיש להם מתירין לאפוקי אלו דהן מתירין עצמן תוס' הר"ף ז"ל:

וכל שאין לו מתירין וכו' עד ומשום טמא יליף לה בברייתא בגמ' מקרא דכתיב אל הקדשים אשר יקדישו וטומאתו לרבות כל הני יכול יהו חייבין על דבר שיש לו מתירין משום טומאה נזיד קודם שיקרבו מתיריו ואותם שאין להם מתירין יהו חייבין עליהם ג"כ משום טומאה מיד קודם שיקדשו בכלי ת"ל אשר יקרב ויקרב היינו נוגע דכי יגע מתרגמינן ארי יקרב וא"ר אלייעזר וכי יש נוגע שהוא חייב כרת אלא מאי יקרב משיוכשר ליקרב הא כיצד כל דבר שיש לו מתירין אין חייבין עליו עד שיקרבו מתיריו וכל דבר שאין לו מתירין אין חייבין עליו עד שיקדש בכלי שאז הוכשרו ליקרב. וביד פי"א דהלכות פסולי המוקדשין סימן י"ב ט"ז י"ז:

פרק ג

משנה א

ולד חטאת מה שמקשה בגמרא אמתניתין כתבתיו בתמורה רפ"ד. וביד רפ"ד דהלכות פסולי המוקדשין וסימן ח' ובפ"ג דהלכות מעילה סי' ד':

ולד חטאת תמות מפני שהוא שבח הקדש ואין אדם מתכפר בשבח הקדש. ותמורת חטאת מפני שבאה בעבירה ואין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה דהתורה אמרה לא יחליפנו וכו' וא"ת שאר תמורות נמי באות בעבירה ואינם מתות תריץ דאין לך דבר שמכפר אלא חטאת מפירוש שלא נודע שמו של המפרש ז"ל:

שעברה שנתה כגון שלא הספיק להקריבה עד שעברה שנתה:

ושאבדה ונמצאת בעלת מום אם משכפרו הבעלים תמות העלו תוס' ז"ל דודאי אם כפרו הבעלים קאי אנמצאת ובאבודה בשעת כפרה מיירי וה"ה כי נמי נמצאת תמימה דתמות ונקט נמצאת בעלת מום לרבותא דאע"ג דאיכא דיחוי המום עם דיחוי דאבודה וסד"א דלא תמות כמו אבודה דלילה קמ"ל דתמות דל"ד לאבודת לילה דאינה ראויה לשום הקרבה אבל בעלת מום מכל מקום קדושה קדושת דמים וכמו כן נפרש גבי עברה שנתה דמוקי לה בתמורה בפרק ולד חטאת באבודה כדי שלא יקשה לר"ל דאמר עברה שנתה רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה וה"פ דמתניתין ושעברה שנתה ושאבדה עם עברה שנתה והשתא קשיא כיון דאבדה למה לי עברה שנתה והא כ"ע מודו דאבודה בשעת כפרה תמות:

ואם משכפרו הבעלים קאי אתרויהו כדפרישית אעברה שנתה ואנמצאת בעלת מום וי"ל דהכא נמי נקט לרבותא דאע"ג דאיכא דיחוי אחרינא עם דיחוי דאבודה וסד"א דלא תמות דהוי כמו אבודת לילה קמ"ל דמ"מ תמות דל"ד לאבודת לילה כדפרישית וא"ת הנך תרתי בתרייתא חדא נינהו עברה שנתה ונמצאת בעלת מום דתרויהו מיירו באבודה בשעת כפרה ועוד אפילו בלא עברה שנתה ובלא בעלת מום אמרינן דתמות כשהיא אבודה בשעת כפרה וא"כ כיון דבכל ענין אבודה מתה בין תמימה בין בעלת מום בין עברה שנתה בין לא עברה שנתה א"כ הנך תרתי דעברה שנתה ובעלת מום ואבודה כולהו לא הוו אלא חדא וא"כ קשה דחמש חטאות היכי משכחת להו וי"ל דאה"נ דחמש חטאות לא מיתוקמי לרבנן אלא לר"ש דאית ליה דכפרו בעלים אפילו בלא אבדה כלל תמות. עוד י"ל דלרבנן נמי לא קשיא כ"כ דמ"מ משכחת חמש חטאות בהאי ענייא דאבודה תמות כשעברה שנתה וכן בשלא נמצאת עד לאחר כפרה ועוד דמ"מ כיון דאיכא רבותא גבי בעלת מום וגבי עברה שנתה כדפרישית הלכך תרתי חשיב להי אבודה בשעת כפרה מתה גם כשעברה שנתה וכמו כן מתה גם נמצאת בעלת מום לכך חשיב להו תרתי ע"כ ורובו מתוספות כתיבת יד:

ואינה עושה תמורה שאם התפיס בהמה בקדושתה לא קדשה תחתיה דהא למיתה אזלא תוס' ז"ל:

לא נהנין ולא מועלין דכיון דאזלי לאיבוד לא שייכא בהו מעילה ולא קרינן קדשי ד' תוס' ז"ל והעלו הם ז"ל דכל היכא דקתני במתניתין ולא מועלין ר"ל אפילו מדרבנן וכמו שאכתוב לקמן בסימן ד'. ועיין ג"כ במה שכתבתי לקמן רפ"ה. וביד ר"פ ראשון סימן ו':

אם עד שלא כפרו הבעלים תרעה עד שתסתאב לא קאי אנמצאת בעלת מום דמאי עד שתסתאב הרי היא כבר בעלת מום אלא קאי אעברה שנתה א"נ קאי אבעלת מום ומיירי כגון שנמצאת בעלת מום עובר דמיד נדחית מהקרבת מזבח וקאמר תרעה עד שתסתאב ויפול בה מום קבוע דאז יהיה מותר למכרה ולהוציאה לחולין ויביא בדמיה אחרת שיקריב למזבח תוס' ז"ל וכן נראה ג"כ שפירש רש"י ז"ל כפירוש הראשון וז"ל ואם עד שלא כפרו הבעלים באחרת נמצאת ורוצין להתכפר בדמי אותה שהיא בעלת מום הואיל ומסאבא וקיימא תמכר לאלתר ויביא בדמיה חטאת ואותה שעברה שנתה תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אחרת ע"כ:

ועושה תמורה ומועלין בה כיון דלא כפרו הבעלים משום דלא אזלא לאיבוד כדאמרינן תרעה וכו'. וסמ"ג מל"ת סימן שמ"ה נתן לסימן לחמש חטאות מתות ו'ת'מ'נ'ע' ולד חטאת תמורת חטאת מתו בעליה נתכפרו בעליה באחרת. עברה שנתה. ואיתא להאי

סימן ג"כ בתוספי הרא"ש ז"ל ובדוכתי אחריני גם בפסיקתא פ' ויקרא דף ו' ועיין במ"ש בתמורה ר"פ ולד חטאת:

משנה ב

המפריש מעות לנזירותו פ"ד דנזיר דף כ"ד ובפ"ק דמנחות דף ד'. ועיין במ"ש בפ"ד דנזיר סוף סימן ד':

לא נהנין ולא מועלין מפני שהם ראויין להביא בכולן שלמים. גמ' מתקיף לה ר"ל הואיל וקתני במתניתין לא נהנין ולא מועלין מפני שהן ראוין וכו' ליתני נמי המפריש מעות לקנו דלא נהנין ולא מועלין מפני שהם ראיין להביא תורין שלא הגיע זמנם ובני יונה שעבר זמנם דהואיל ופסולין נינהו לא קרינן בהו מקדשי ד' ולית בהו מעילה ופירשו תוס' ז"ל מפני שהם ראוין להביא תורין שלא הגיע זמנם כלומר שהן קטנים ואין ראויין למזבח השתא ולכשיגדלו יוכשרו ותנא במתניתין בסמוך דלא נהנין ולא מועלין ובן יונה שעבר זמנם כדי נסבה הכא דהא לעולם לא יהיו ראויין למזבח מאחר שעבר זמנם ואגב תורין שלא הגיע זמנם נקטיה ע"כ. ותירץ רבא דל"ד מפריש מעות לנזירותו למפריש מעות לקנו דגבי נזירות אמרה תורה במעות סתומין הבא שלמים משום דאיחייב נמי להביא במקצתו שלמים הלכך אמרינן נמי מפני שראויין להביא בכולן שלמים לית בהו מעילה אבל הכא במפריש מעות לקנו מי אמרה תורה הבא תורין שלא הגיע זמנם שאינם ראויין למזבח כלל דלמאי מייתי להו וא"כ לית לן למימר דלא מועלין מהאי טעמא דמפני שהן ראויין הלכך לא תני להו במתניתין:

מת היו סתומין וכו' שם פ' ואני דף כ"ה מפרש ר' יוחנן דאע"פ שדמי חטאת מעורבין בהן הלכה היא בנזיר דמעות סתומין יפלו לנדבה וריש לקיש מייתי לה התם מקרא ועיין במ"ש שם סימן ד'. וביד פ"ט דהלכות נזירות סימן ג' ד' וברפ"ה דהלכות פסולי המוקדשין וברפ"ד דהלכות מעילה וסימן ג':

היו מפורשין וכו' דמי עולה יביאו עולה והה"נ דה"ל למיתני דדמי חטאת ילכו לים המלח רש"י ז"ל שם פ' ואני משמע מתוך פירושו ז"ל דלא הוה גריס ליה במתניתין אבל שם בפ"ק דמנחות משמע דהוה גריס לה שפירש שם יוליך לים המלח כדין חטאת שמתו בעליה דלמיתה אזלא לא נהנין מדרבנן ולא מועלין דאמרינן בשמעתא קמייתא דמעילה חטאות המתות ומעות ההולכות לים המלח אין מועלין בהן דלאיבוד קיימי ולאו קדשי גבוה נינהו ע"כ וכן פירש ג"כ כאן:

יביאו עולה ומועלין בהן ודמי שלמים וכו' כך צ"ל. ואיתא בתוספות פ' שתי מדות (מנחות דף פ"ט:)

משנה ג

רש"א וכו' כך צ"ל. ואיתה בפרק התכלת (מנחות דף נ"ב:)

הדם בתחלה תוספות פי' הוציאו לו דף נ"ט ודפרק ב"ש דזבחים דף מ"ו ודס"פ כל הבשר: ובגמרא בדף י"ב איתא דדם משכחת לה דמועלין בו בתחלה כגון המקיז דם לבהמת קדשים דקיימא לן דמועלין מדאורייתא באותו דם משום דלא חזי לכפר ומש"ה נמי מועלין בסופו דהיינו כשיצא לנחל קדרון דאין לך דבר דמעיקרא אין בו מעילה ולבסוף יש בו. ואי קשיא תורין שלא הגיעו זמנם דתנן בסמוך דאין בהן מעילה מעיקרא וכשיגיע זמנם יש בהם מעילה מתרץ התם דבין בקדשים שמתו ובין בתורין שלא הגיע זמנם מועלין בהן מדרבנן ומשלם הקרן. ודחי לה דבשלמא גבי קדשים שמתו דהוה בהו מעילה מן התורה אי אמרת דיש בהו מעילה לבסוף מדרבנן שפיר ודמו נמי לדם הקזה כדכתיבנא אבל תורין דלא הוה בהו מעיקרא מעילה קשיא לן אמאי מועלין בהם בסוף. והקשה פירוש לא נודע למי וא"ת והרי קדשים קלים דלפני זריקת דמים אין מועלין ולאחר זריקת דמים מועלין לא דמי דהכא ממילא אתיא מה שאין כן בקדשים קלים עכ"ל ז"ל:

יצא לנחל קדרון מועלין בו מדרבנן ומשלם הקרן בלבד אבל אינו מוסיף חומש וכ"ש שאינו מביא אשם מעילה כמו שכתבתי לעיל רפ"ק אבל במקדש אפילו מדרבנן אין מועלין לפי שאין גוזרין גזרה במקדש והא דנחל קדרון היינו בתר זריקה כדתנן אלו ואלו היינו דמים החיצוניים ודמים הפנימיים הנשפכין על מזבח העולה וכו' כך היה צ"ל לשון רעז"ל והוא פירוש רש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל לא פירש דבר רק שאין הלכה כר"ש בלבד. ועיין בתוס' פ' כל שעה (פסחים דף כ"ב:)

הנסכים בתחלה וכו' ס"פ לולב וערבה:

ירדו לשיתין כך צ"ל. והר"ר יהוסף ז"ל הגיה ירדו לשית. ובגמ' פריך לימא מתניתין דקתני ירדו לשיתין אין מועלין בהן דלא כר' אלעזר ב"ר צדוק דהוא אית ליה דאע"ג דירדו לשיתין שריפתם בקדושה וכיון דמצריך להו שריפה בקדושה אית ליה נמי דמועלין בהן דתניא ר"א ב"ר צדוק אומר לול קטן היה בין כבש למזבח במערבו של כבש אחת לע' שנה פרחי כהונה יורדין לשם ומביאין משם יין שהוא דומה לעגולי דבלה ושורפין אותו בעזרה שנאמר בקדש הסך וגומ' ואתיא קדש קדש מנותר מה נותר שריפתו בעזרה אף האי נמי וכו' ומשני אפילו תימא ר"א ב"ר צדוק הא דקתני ירדו לשיתין אין מועלין דאי קלט קתני שלא ירדו לקרקע השית אלא קודם שיגיעו לשית פשט ידו למטה וקלטו מן האויר דהתם אין מועלין בהן הא ירדו לשית מועלין בהן דקרקע השית מקדש לה. לישנא

אחרינא איכא בגמ' וכתב הר"ר אליקים ז"ל שהוא עיקר וזהו לימא מתניתין ר"א ב"ר צדוק היא ולא רבנן כלומר מדאיצטריך ליה לתנא למיתני ירדו לשיתין אין מועלין בהן אלמא ס"ל כר' אלעזר דאמר דלול קטן היה שם שיכול להביאם דרך שם דאי רבנן דסברי שיתין חלולין ויורדין עד התהום היאך יכול ללקטן ולמעול בהן הא נחיתו להו לתהום ומשני אפילו תימא רבנן דאי קלט פירוש שאם הכניס ידו לאויר השיתין וקלטן וקבל הנסכים קודם שירדו לתהום אפ"ה קמ"ל דאין מועלין בהן וכן פירש רעז"ל. ועיין במ"ש לקמן במסכת מדות פ"ג סימן ג'. וביד פ' שני דהלכות מעילה סימן ט' י"א ושם פסק הלכה כר"ש דאע"ג דאין מעילה בדם בין לפני כפרה בין לאחר כפרה וכדתנן מתניתין דס"פ כל הבשר וכדילפינן ליה מקרא דכתיב ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה מ"מ אחר כפרה היינו קודם שיצא לנחל קדרון אבל אחר שיצא לנחל קדרון מועלין בו מדרבנן כמו שאמר ר"ש וכדתנן בסתם מתניתין דבס"פ הוציאו לו. ובברייתא בגמרא ס"ל לר"מ כר"ש וחכמים פליגי עלייהו אבל מדאורייתא לכ"ע אין מועלין. ופירש בתוי"ט שיתין לשון יסודות מלשון ארמי תרגום תסוכני בבטן אמי אשתית לי וגידים תסיככני וגדוא אשתיוני ע"כ. וכן פירש רד"ק בשרש שות והעתקתי לשונו בפ"יה דיומא סוף סימן ב':

משנה ד

דישון מזבח הפנימי וכו' תוס' פ' הוציאו לו (יומא דף נ"ט) ודפ' ב"ש דזבחים דף מ"ו ודפרק קדשי קדשים (זבחים דף ס"ד) ודס"פ כל הבשר. וביד שם פ' שני סימן ט"ו. בפירוש רעז"ל דהכא לא כתיב ושמו אצל המזבח כמו בדישון מזבח העולה. אמר המלקט פירוש דמדכתיב ושמו ילפינן שטעון גניזה שהיה נבלע במקומו כדי שלא ימעלו בו ובגמרא יליף מקראי שהיה מניח דישון מזבח הפנימי ודישון המנורה במקום שהיה תרומת מזבח החיצון:

המקדיש דישון בתחלה יש מפרשים במקדיש אפר כירתו ואין נראה דאטו גרע ממקדיש זבל אשפתו דקאמר בסמוך דמועלין וא"כ מאי קמ"ל הכא דהא ודאי דהכל יכול אדם להקדיש לבדק הבית לכך נראה לפרש דמיירי באדם שזכה בתרומת הדשן לאחר שהורמה והקדישה ומועלין בהן מן התורה תוס' ז"ל. ורעז"ל תפס פירוש הר"ר אליקים ז"ל אלא שצריך להגיה בלשונו כמה היו דמיו כשמתנדב זה ונמצא זה מפסיד וכו'. [הגה"ה וכתב עליו הר"ס ז"ל צ"ע מה לי קודם שהוציאו מה לי לאחר שהוציאו כבר נעשית מצותו ורש"י ז"ל לא פירש כן ע"כ]. ונראה שהוא קרוב לפירוש תוס' ז"ל והוא פירוש אחרון שאכתוב בס"ד בשם פירוש לא נודע למי. והרמב"ם ז"ל לא פירש בו

דבר ונם ביד לא הביאו רק שם ברפ"ה כתב אפילו הקדיש אשפה מלאה זבל או עפר או אפר מועלין בכולן ע"כ. ורש"י ז"ל משמע דמפרש דישון בתחלה מועלין בו כלומר שאחר שהניח דישון מזבח הפנימי והמנורה במקום שמניח תרומת הדשן של מזבח החיצון מועלין בכולו דכמו שמועלין בדישון מזבח החיצון דהא כתיב ביה ושמו ה"נ מועלין בשל מזבח הפנימי והמנורה דאי אפשר דלא נתערב בו מה שהוא משל חיצון על של פנימי הלכך מועלין בכולו אבל קודם שהניחו שם במקום שהוא מניח דישון מזבח החיצון קתני רישא דלא נהנין ולא מועלין דהא לא כתיב ביה ושמו כמו שכתוב בדישון מזבח החיצון כך נראה שפירש רש"י ז"ל אלא שהרחבתי דבריו ז"ל. ומ"מ מלת המקדיש ומלת בתחלה לא נתיישבו לפירושו ז"ל לע"ד והפירוש ראשון שאכתוב בשם שלא נודע למי קרוב לפירוש זה וז"ל דישון מזבח הפנימי והמנורה היו נותנין אבית הדשן מקום שהיה נותן תרומת הדשן של מזבח החיצון כדתנן במס' תמיד וצבר את הגחלים ע"ג הרצפה רחוק מן הכבש ג' טפחים מקום שנותנין שם מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה. והשתא תרומת הדשן דכתיב והרים את הדשן אית בה מעילה בין קודם הרמה בין לאחר הרמה אבל דישון מזבח הפנימי לא אשכחן ביה קרא לדשנו והא דכתיב ודשנו את המזבח בשעת סילוק מסעות כתיב ואנן בעינן דישון שלא בשעת מסעות דומיא דתרומת הדשן דמזבח התיצון והלכך קודם שהוציאוהו והניחוהו אבית הדשן לא נהנין ולא מועלין עד שהניחו על בית הדשן דלאחר שהניחו על בית הדשן היה מעורב עם תרומת הדשן ומתוך שאינו יודע איזוהי תרומת הדשן ואיזוהי דשן מזבח הפנימי מועלין בו והיינו דקתני דישון בתחלה מועלין בו כלומר מועלין באותו שמניחו על בית הדשן שהיה מתחלה שבתחלה כשהיה נכנס בעזרה היה מרים תרומת הדשן מעל מזבח החיצון ואח"כ היה נכנס לפנים ומדשן מזבח הפנימי והמנורה ע"כ: עוד כתוב שם. ענין אחר פירשה מורט למתניתין דישון של קטרת דישון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין וכו' דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו אבל של מזבח החיצון עדיין לא נעשית מצותו כדאמרינן לעיל בפרק שני דצריכין בגדי כהונה:

המקדיש דישון של קטרת דלאחר שהיציאו הדשן בין ממזבח הפנימי בין ממזבח החיצון והמנורה בא אדם אחד ואמר הרי דשן זה הקדש כלומר הרי עלי ליתן דמי הדשן ואתא איניש אחרינא ונהנה ממנו חייב מעילה דהא קמפסיד להקדש דהמקדיש לא יהיב כולי האי ולהכי קתני מתניתין בתחלה כלומר כתחלה דכי היכי דקודם שהוציאו מעל המזבח היו מועלין בו השתא דהאיך קבל עליו ליתן דמי הדשן נמי מועלין ע"כ מה שמצאתי ומובן הענין שהלשון קשה. והמחוור שבפירושים נראה שהוא מה שפירש הר"ר אליקים

ז"ל והוא קרוב הרבה לפירוש האחרון שלא נודע למי כדכתיבנא. ועל הפירוש שהביא רעז"ל המקדיש וכו' עד ונמצא זה מפסיד להקדש כתב הר"ר יהוסף ז"ל פירוש זה אינו נראה כלל כי המזיק את ההקדש אינו חייב קרבן מעילה וכ"ש הגורם היזק להקדש וכל זה הדרך שפירש אינו נזכר במשנה אפילו אות א' ממנו ונראה לפרש שהוא מדבר במי שמקדיש דישון משלו והתוספות פירשו שהקדיש דישון של המזבח והמנורה כגון שבא אחד ולקח אותו וחזר והקדישו אז הוי כאילו הקדיש דישון מביתו ומועלין בו כי כבר זכה בו והרי הוא שלו ויפה פירשו אך קצת קשה כי היה לו לתנא לפרש דבריו עכ"ל ז"ל:

תורין שלא הגיע זמנם וכו' לא נהנין ולא מועלין וכו' פירוש לא מועלין כלל ואפילו מדרבנן ולא משלם כלל ועל כרחך ה"פ דאין לפרש דאין מועלין מן התורה קאמר אבל מדרבנן איכא מעילה דהא לעיל גבי דם דקאמר אין מועלין ע"כ ר"ל אין מועלין כלל דאי מן התורה דוקא קאמר מאי קאמר יצא לנחל קדרון מועלין וכי נמי יצא לנחל קדרון אין מועלין אלא מדרבנן וכדפרישית לעיל וכן גבי חטאות המתות דקאמר אין מועלין ר"ל אף מדרבנן כדמשמע לעיל ברפ"ק וא"כ ש"מ דכל היכא דקתני אין מועלין ר"ל אף מדרבנן תוספות ז"ל. ועיין במ"ש לקמן רפ"ה:

רש"א תורין שלא הגיע זמנם מועלין בהן ר"ש לטעמיה דאמר בפ' בתרא. דזבחים כל הראוי לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה ואין בו כרת ובני חורין נמי שהקדישן קודם זמנם הואיל ויהיו ראויין לאחר מכאן השתא נמי אית בהן מעילה:

ובני יונה שעבר זמנם לא נהנין ולא מועלין. ל"ד לחטאת שעברה שנתה דאמרינן לעיל דמועלין בה קודם כפרה דהתם היינו משום דאזיל לרעייה כדפרישית לעיל ואין לה פדיון עד לאחר שיהיה בו מום ועוד שמן המעות קונים עולת קיץ למזבח וא"כ שפיר איקרו קדשי ה'. אבל הכא אין לעופות פדיון ולא איקרו קדשי ה'. אבל ליכא למימר דשאני חטאת שעברה שנתה משום שהיא קדושה קודם שעברה שנתה אבל העופות הם מקודשין מיד (בהגיע זמנם פירוש שאינו מקדישן עד אחר שיגיע זמנם דזה לא יתכן) דהא קפסיק ותני הכא אפילו היכא שקדשו הבני יונה קודם אלא ודאי צ"ל כדפרישית תוס' ז"ל שבכתיבת יד:

משנה ה

חֵלֶב המוקדשין וכו' פרק יש בקדשי מזבח (תמורה דף ל"א ע"ב) ופירש שם רש"י ז"ל גבי קדשי מזבח נקט תורין וגבי קדשי בדק הבית נקט תרנגולת ולא תורין דאורחא דמילתא נקט דאין דרך להקדיש לבדק הבית דבר הראוי למזבח:

חמור וכו' רבותא היא דאע"ג דטמא הוא חיילא עליה קדושת בדק הבית כדבר טהור ע"כ. ואיתה נמי בפירקין סמוך לה. ותוס' פרק הוציאו לו (יומא דף נ"ט.) וביד כולה מתניתין עד סוף סימן ו' פ"ג דהלכות מעילה סימן י"ב י"ג ורפ"ה וסימן ו' י"ג ורפ"ח. ובת"כ פ' ויקרא בדבורא דחטאות פרק עשרים:

משנה ו

כל הראוי למזבח פ' המוכר את הספינה (בבא בתרא דף ע"ט) ברייתא כלשונה. ולא זו אף זו קתני דל"מ הנך קמאי דחמירי דמועלין במה שבתוכן אלא אפילו הנך בתראי מועלין נמי במה שבתוכן: [הגה"ה ופירוש רשב"ם ז"ל שם פרק הספינה דכל הני דקתני למזבח ולא לבדק הבית וכו' אמה שבתוכה קאי ע"כ]:

בור מלא מים אין ראוין כלל למזבח שהרי הקרב והכרעים לא היו רוחצים אלא באמת המים שבעזרה והניסוך של מים בחג הוי ממי השלוח והבור עצמו אינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית כי אם לימכר ולהביא דמיו לבדק הבית:

שובך מלא יונים היונים ראויין למזבח להקרבה אבל השובך אין ראוי לבדק הבית אלא למכור ולהביא דמיו אבל אין עוקרין את האבנים ממש לשום אותם בבדק הבית דא"כ היה פוחת דמיו דהשובך שוה יותר שלם מליטול את האבנים ולשים אותם בבדק הבית. וכן באילן הפירות אין האילן ראוי לבדק הבית לעשות קורות דא"כ היה פוחת דמיו והפירות אין ראוין למזבח כדכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ודבש היינו כל מיני מתיקה אך אם הוא זית או גפן היה ראוי למזבח זית לשמן ולמנחות וגפן ליין לנסכים תוספות ז"ל. ורש"י ז"ל כתב אילן מלא פירות אמר לי רבי דהאי אילן הוא גפן וראוי למזבח ולניסוך היין ואינו ראוי לבדק הבית לפי שעצי הגפן דקים הם ואינם ראויין לשום בנין ובבכורים לא מיתוקמא שהרי אינם קרבין לגבי מזבח:

שדה מלאה עשבים אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית ע"כ:

מועלין בהן ובמה שבתוכן. בשלמא במה שבתוכן היינו המים שבבור אבל בו בבור עצמו היאך מועלין ופירש ר"ת ז"ל כגון שעקר חוליא ונהנה ממנה דהוי תלוש וכן צ"ל בכל הני דמחוברין אבל אין לפרש כמו שפירש רשב"ם ז"ל בפרק המוכר את הספינה דגבי בור שייך מעילה כגון שהצניע חפצים לתוכו דהא אמרינן לקמן דאין מעילה בכה"ג במחובר:

בור ואח"כ נתמלא מים וכו' מועלין בהן ולא במה שבתוכו ולא תני מטעם הפקר דחצר משום יד אתרבאי ואין יד להקדש וכן גבי אילן ונתמלא פירות משום דאין מעילה בגדולי הקדש. ור' יוסי קסבר דיש מעילה בגדולין תוס' ז"ל. ושם בבבא בתרא פרק הספינה

קתני ואין מועלין במה שבתוכה דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר המקדיש שדה וכו' וכתבו שם תוספות ז"ל ל"ג דברי ר' יהודה והא דקתני רבי בברייתא נראין דברי ר' יהודה יודע היה דר' יהודה היא ע"כ. ואיתה בתוספות פרק השולח גט דף ל"ט:

אילן ואח"כ נתמלא פירות מ"מ ואח"כ נשא פירות. וכן הגיה הר"ר יהוסף ז"ל:

ר"ש אומר וכו' ר' יוסי גרסינן וכדכתבינן וכתב רש"י ז"ל ור' יוסי אומר וכו' לא פליג אלא אהנך תרתי דת"ק אמר אין מועלין בשבח הקדש פירש במה שהושבחו לאחר שהוקדשו ור"י סבר המקדיש שדה או אילן מועלין בגדוליהן הואיל וגדלו ממש בהקדש אבל בבור ואשפה ושובך דלאו גידולי שובך נינהו לא פליג ר' יוסי ע"כ. והתם בספר קרבן אהרן יהיב טעמא אמאי לא פליג ר' יוסי גם בביצי תורין אחר דבצים גדולי תורין הן. והתם פ' הספינה אמרינן דר' אלעזר בר"ש ות"ק דידיה דבברייתא דהתם ס"ל כר' יוסי:

ולד המעושרת לא יינק מן המעושרת יליף טעמא בגמרא דאתיא העברה העברה מבכור מה בכור מועלין בו פירוש בכל שיש בו דהא זכר הוא אף חלב המעושרת מועלין בו וחלב המוקדשין נמי אתי אמו אמו מבכור. וכתבו תוספות ז"ל דלאו דוקא מועלין דהא תנן לעיל חלב המוקדשין אין מועלין אלא ר"ל שנאסר החלב להניק ממנו ע"כ. עוד כתבו ז"ל ולד מעושרת כלומר שנולד קודם שנכנסה אמו לדיר להתעשר והוי הולד חולין ולכך קאמר לא יינק מן המעושרת כדמפרש טעמא בגמרא מקרא:

ולד מוקדשים שהוא חולין שנולד קודם שהקדיש האם לא יינק וכו' ע"כ:

ואחרים מתנדבין כן לפירוש ראשון שהביא רעז"ל שהוא פירוש רש"י ז"ל להכי קרי להו אחרים שאינם מחמירין עליהם כראוי ושמעתי דלהכי מהני לה תנאה הואיל ויכולין לעכב שלא תכנס נקבה זו לדיר עד לאחר זמן הלכך מהני תנאה והוי כנדבה ע"כ מרש"י ז"ל. אבל תוס' ז"ל פירשו כדפירש הרמב"ם ז"ל וז"ל ואחרים מתנדבין כן כלומר ואחרים בעלי בתים נדיבי לב היו מתנדבים להניק אותם ולדות מן בהמות שלהן שהיו חולין וכן בפועלים ופרה קתני נמי בתוספתא ואחרים מתנדבין כן לפי שעושין מלאכה בשביל הקדש היו עשירים מתנדבין לפרנסם ע"כ: לשון הר"ס אוחנא ז"ל במכילתא דף ל"ה ע"א גרסינן ואחרים מתנדבין על מנת כן וזה מוכיח כפירוש הראשון ומיהו משמע התם דבולד שהוא עצמו הקדש מיירי כגון שנולד מהמעושרת אחר שהיא מעושרת וכן ולד המוקדשין שנולד אחר שהוקדשה אמו דומיא דבכור דקתני התם דמיניה יליף מעושרת וולד מוקדשין והוא מטעם דשויוה רבנן כגיזה ועבודה כדפירש הרמב"ם ז"ל ע"כ. בפירוש רעז"ל וישר הוא כתב הר"ר יהוסף ז"ל איני יודע מה ישרו כי מהו זה שאמרה מתניתין מתנדבין כן ותו מהו זה שאמר ואחרים מתנדבין ויש מתנדבין להם היה לו לומר

אע"פ שגם לשון זה לא היה מיושב ותו דמה צריך להתנדב לזה כיון שיש לו בהמות הרבה שיניקו את הולד מבהמה אחרת מבהמותיו ותו דמה שייך לו לומר בזה לשון נדבה כיון שאינו מתנדב להקדש כלומר אלא שעושה טובה לחברו ור"י בעל התוספת פירש ולד מעושרת שנולד לאחר שהוקדשה אע"פ שהיא קדש ג"כ לא ובזה מיושב קצת מה שקשה הרי צריך לעשרו בתוך שנתו דאין מעשרין מן החדש על הישן והיאך ילדה בתוך שנתו ולפי זה אתי שפיר לשון מתנדבין וצ"ע עכ"ל ז"ל:

הפועלים לא יאכלו תוספות פרק הפועלים דף פ"ז:

משנה ז

שרשי אילן וכו' פ' לא יחפור (בבא בתרא דף כ"ו.) והתם מוקי לה להא דקתני ושל הקדש באין בשל הדיוט לא נהנין ולא מועלין בגדולין הבאים לאחר מכאן וקסבר אין מעילה בגדולין אפילו שרשי הקדש בשדה הקדש כי היכי דלא תיפשוט מינה לא מרישא דבתר אילן אזלינן ולא מסיפא דשל הקדש באו בשל הדיוט דלא מועלין דבתר קרקע אזלינן וקרקע הוי דהדיוט ורבינא כי היכי דלא תיקשי רישא אסיפא אוקי רישא בתוך שש עשרה וסיפא ביותר משש עשרה וכדפי' רעז"ל:

מעין שהוא יוצא מתוך שדה הקדש בפירוש רעז"ל כגון דמעין של חולין ונובע בשדה של הדיוט וכו' אמר המלקט גרסת רש"י ז"ל מעין שהוא יוצא בתוך שדה של הקדש וכו' ומ"מ הפירוש כדפי' רעז"ל וכתוב בפירושא לא נודע למי וטעמא דנובע משדה חולין הא נובע משדה הקדש מועלין בו אפי' יצא לחוץ לשדה שהוא כשדה של הקדש ע"כ:

לא נהנין ולא מועלין היינו מן הדין דמים מעלמא קאתו ואינם בכלל הקדש ולא נהנים היינו משום מראית העין כל זמן שלא יצא מן השדה של הקדש תוספות ז"ל. והר"ר יהוסף ז"ל כתב על פירוש רעז"ל שכתב ונובע בשדה של הדיוט וכו' פירוש זה אין לשון המשנה משמע כן דהא תנן יוצא מתוך וכו' וצ"ע כי למטה לא אמר יצא מחוץ אלא יצא חוץ ע"כ:

המים שבכד של זהב בשמחת בית השואבה מיירי שהיו ממלאין מאתמול ממי השלוח ונותנין אותו לחבית שאינה מקודשת שלא יהיו נפסלין בלינה כדאמרינן בפרק לולב וערבה וכד דהכא היינו חבית תוספות ז"ל:

ניתנו בצלוחית אותה היתה כלי שרת ולכך מועלין בהן תוספות ז"ל. ואיתה בתוספות דפרק השוחט דף ק"י:

ערבה של הקדש כך מצאתי מוגה במשנה ופירשה הרמב"ם ז"ל דר"ל ערבה הגדלה בשדה הקדש. אבל תוספות ז"ל פירשו ערבה שבה היו מקיפין המזבח לא נהנין ולא

מועלין לפי שהיו עומדות למצוה ואינה קדושה ע"כ ורש"י ז"ל פירש עוד דהיינו קודם שזקפוה אבל משזקפוה דנעשית מצותה נהנין ממנה ע"כ:

נותנין היו ממנה זקנים בלולביהם קסבר מצות לאו ליהנות ניתנו תוספות ז"ל. ובפירוש לא נודע למי מפרש ערבה שהיו זוקפין בצדי המזבח לא נהנין אפילו מקודם שזקפוהו משעה שלקטוהו לצורך כך ור' אלעזר סבר ודאי נהנין דקודם זקיפה שהרי היו נותנין ממנו זקנים בלולביהם אבל לאחר זקיפה דכ"ע אין מועלין דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו עכ"ל ז"ל:

משנה ח

קן שבראש האילן וכו' פ' כל הצלמים (עבודה זרה דף מ"ב) ומשמע מפירוש רש"י ז"ל דיתיז בקנה דקתני מתניתין הוא לשון קן שפירש יתיז בקנה ישליך עצי הקנה במקל. ועיין עוד שם בפירושו ז"ל:

שבאשירה יתיז בקנה ביד פ"ז מהלכות ע"ז סימן י"ב ובטור י"ד סימן קמ"ב. ובגמרא מסיק אליבא דר' יוחנן לפי גירסת תוספות ז"ל שהא גירסא שבדפוס דלעולם שהקן עשוהו העופות מעצים דעלמא פירוש שלקטו אותם מעלמא ולא משל הקדש או אשרה ומאי יתיז יתיז באפרוחים פירש תוספות ז"ל כלומר מתניתין מיירי בכל ענין ואפי' בדאייתו מעלמא הקן אסור והא דקאמר יתיז לא קאי אקן דודאי הקן אסור בהנאה בין גבי הקדש בין גבי אשרה ומאי יתיז יתיז באפרוחים שאינם צריכים לאמן שהאפרוחיס שאינם צריכין לאמן מותרין בהנאה בין גבי הקדש בין גבי אשרה. וליכא לאקשויי דלישקלינהו ביד דאיכא למיחש שמא יעלה באשרה ואע"ג דקתני יתיז בקנה גבי אשרה הה"נ גבי הקדש אבל לא נהנין קאי אקן וביצים והה"נ גבי אשרה וא"ת אמאי של הקדש לא נהנין אף מן הקן עצמו כיון דאייתו מעלמא וי"ל דגזרינן דילמא אתי לאחלופי בקנים המחוברים באילן. וא"ת ואמאי תנן להתירא גבי אשרה וקתני לאיסורא גבי הקדש וי"ל דלהכי לא תנא נהנין גבי הקדש משום דבעי למיתני אין מועלין וגבי אשרה לא שייך למיתני אין מועלין. ויתיז בקנה דתנא גבי אשרה היינו לרבותא דאע"ג דלא גדלי מינה מ"מ לא שרי להתיז באפרוחים גופייהו אי נמי יש לומר דתנא ההיתר גבי אשרה לאשמועינן דאע"ג דהוי דבר מאוס מאד שהיא של ע"ז דחמירא אפ"ה שרי להתיז באפרוחים. כך נראה למהר"ף ז"ל ע"כ:

המקדיש את החורש יער בלשון תרגום. ולשון הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' מעילה המקדיש את היער מועלין בכולו בין באילנות בין בכל קן שבראש האילנות או שביניהם ע"כ. אבל תוספות ז"ל כתבו מועלין בכולו בשפוי ובנבייה שהכל קדוש. י"א נכייה בכא"ף והיא

הנסורת דקה שנופל מן המגרה וי"א נבייה בבי"ת והן העלין ובא משרש ינובון עכ"ל ז"ל. וגירסת הערוך ג"כ בבית ובקצת המפרשים מצאתי נמייה במם וגם בפירוש הרגמ"ה ז"ל שבכתיבת יד. והרמב"ם ז"ל פירש שנבייה הוא כמין יבלת המצוי בעץ שכשמסירין אותה ישאר כמין גומא בעץ וכתב שיש גורסין נווייה שזו היבלת הקשה הדומה לנווייה שהיא בפני עצמה בתוך הפרי והכל ענין אחד. ומהרי"ק ז"ל כתב בפ"ב דהלכות מעילה שרבינו ז"ל גורס הכא נבייה בבית ע"כ משמע קצת מדבריו ז"ל דבפ"ג דמסכת ע"ז סימן ח' דגריס נמיה במם. וכתב רבינו דוד קמחי ז"ל בספר הושע בפסוק הוכה אפרים שרשם יבש פרי בל יעשון ת"י נוב לא יעבוד וכן ת"י צמח בלי יעשה קמח ניב לא יעבוד ובמשנה מפני שהנבייה נושרת עליהן ועוד אמרו מועלין בעצים ואין מועלין לא בשפוי ולא בנבייה ע"כ. נראה שהוא ז"ל היה גורס שניהם בבית והכי נקטינן לעיקר:

הגזברים שלקחו (הגהה הרי"א ז"ל הגיה ס"א ששפו) את העצים מועלין בעצים וכו' לפי שהגזברים לא קנו והקדישו אלא דבר הצריך לבנין ולא שפוי ונבייה רש"י ז"ל. ומפרש רב פפא בגמרא דמתניתין מיירי בעצים שלקחן לבנותם מיד ביום הלקיחה דהשתא בזמן מועט אין לחוש שמא יבא לסמוך עליהם אבל אם אין דעתו לבנותם בבנין עד זמן מרובה ה"נ דלא מקדשינן להו למעילה עד שיבנו בבנין דאיכא למיחש דילמא יתיב עליהון וקא מעיל בקדשים ואין לגזבר להביא בני אדם למכשול עון:

פרק ד

משנה א

קדשי המזבח וכו' ירושלמי פ"ד מיתות דף כ"ד:

מצטרפים זה עם זה למעילה אם אכל מבשר עולה זו חצי זית ומבשר עולה אחרת חצי זית חייב קרבן מעילה וכן למ"ד דמעילה בש"פ אם אכל חצי ש"פ מזו וחצי ש"פ מזו:

ולחייב עליהן משום פגול נותר וטמא שאם אכל חצי זית מזה וחצי זית מזה חייב כרת:

קדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה למעילה ואם נהנה חצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה מעל. וכתב הר"ר יהוסף ז"ל כאן לא אמר למעילה כי לא יש לה איסור אחר אבל לקמן קאמר למעילה משום קדשי מזבח ע"כ:

קדשי המזבח וקדשי בדק הבית מצטרפין וכו' שאם נהנה בחצי זית בשר קדשי מזבח ובחצי זית מבשר שהוקדש לבדק הבית מצטרפים זה עם זה למעילה אבל לא לדבר אחר כדאמרן דקדשי בדק הבית לית להו פגול נותר וטמא ומהאי טעמא קא פליג למתניתין בבבא ראשונה קדשי מזבח בפני עצמו וכיון דתנא קדשי מזבח לחודייהו תנא נמי לקדשי

בדק הבית לחודייהו אע"ג דמסיפא שמעינן להו. ובפירוש אחר לא נודע למי מפרש עוד א"נ אי לא תני לה להדיא ה"א דלא מצטרף אלא בשביל קדשי מזבח דחמיר אבל קדשי בדק הבית לא ע"כ. ומשמע מן התלמוד ומפירוש תוספות ז"ל דאין מעילה מפורשת בתורה אלא בעולה ובקדשי בדק הבית דכתיב נפש כי תמעול מעל מקדשי ה' קדשים המיוחדים לה' אבל שאר קדשי קדשים יש לכהנים ג"כ חלק בבשרן שהוא עיקר הקרבן ומ"מ מקרא אחרינא שמעינן דבכל קדשי קדשים יש מעילה מדכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה קדש סתמא משמע דבכל קדש מיירי. ביד רפ"א דהלכות מעילה ובפ"ה סימן ב':

משנה ב

חמשה דברים בעולה תוספת פרק השוחט והמעלה (זבחים דף ק"ט.) ועיין במה שכתבו שם דלא אתיא כר"מ. ובגמרא פ' אמרו לו (כריתות דף ט"ז.) וביד פי"א דהלכות מעשה הקרבנות סימן ב' ד'. ובגמרא מתני ליה רב הונא לרבה בריה חמשה דברים בעולם מצטרפין פירוש שהיה טועה בגירסת המשנה דקתני בעולה בהא והוא אמר בעולם במ"ם א"ל בעולם קאמרת כלומר וכי אין בכל הזבחים שבעולם מצטרפין אלא חמשה דברים בלבד והא קתני ששה דברים בתודה ומסיק אלא תֵּגִי בעולה בְּהֵא כלומר חזור בך וגרוס בעולה בְּהֵא דבעולה איכא חמשה דברים מצטרפין ולא במקום אחר. [הגה"ה אע"פ שהלשון דחוק נראה לומר שהבן הוא שטעה שלא הבין דברי אמו. ואי היה גרסינן מתני רבה בריה דרב הונא חמשה דברים בעולם א"ל אבוי בעולם קאמרת וכו' הוה ניחא טובא]. פירוש אחר בעולם קאמרת דמשמע דבכל דבר שבעולם מצטרפין אלו חמשה דברים אפילו בחולין ולטמא טומאת אוכלין והא קתני וששה בתודה דמשמע דבזבחים מיירי ולא בחולין אלא תֵּנִי וכו' רש"י ז"ל. עוד פירש רש"י ז"ל וגם בפירוש לא נודע למי דמתניתין לא קחשיב דם לפי שאין מועלין בדמים וליתיה לא בפגול ולא בטמא כדאיתא בפרק כל הבשר ע"כ:

התרומה ותרומת מעשר מצטרפין זה עם זה. לאסור אם נפלו בקדרה בנתינת טעם. ביד בפרק עשירי דהלכות תרומות סימן ד':

משנה ג

כל הפגולים מצטרפים וכו' ואפילו אימורים ובשר. ואיתה בפרק השוחט והמעלה (זבחים דף ק"ט) ובפירקין סמוך לה: וכתבו תוס' ז"ל כאן וכבר תנא ליה ברישא ואיידי דבעי למיתני כל הנבלות מצטרפות וכל השרצים מצטרפים תנא נמי כל הפגולים ע"כ. ועוד כתבו ז"ל שם בפרק השוחט והמעלה תימה דלא תני כל הטומאות מצטרפות זו עם

זו וי"ל דהוה משמע אפילו שרץ ונבלה ובשר המת והני לא מצטרפי כדתנן בסמוך ע"כ. ביד פי"ח דהלכות פסולי המוקדשין סימן י"א:

כל הנבלות וכו' ביד פ"ד דהלכות מ"א סימן י"ז ובפ"א דהלכות שאר אבות הטומאות סימן ג':

כל השרצים וכו' שם בהלכות מ"א פ' שני סימן ז' ח' ט' ובפ"ד דהל' שאר אבות הטומאות סימן ב' ז':

דם השרץ ובשרו מצטרפין י"ס דגרסי מצטרפים בכעדשה. ואיתה ס"פ המנחות בתוספות. ובגמ' פ"ק דכריתות דף ד'. ובגמרא מפרש רב חנן בשם רב זעירא דוקא בשרו של אותו שרץ עצמו שפירש ממנו הדם דהוי דם ובשר משרץ אחד ולא שהדם משרץ אחד והבשר משרץ אחר דאי אתו משני שרצים לא מצטרפי אפילו מאותו המין ר"ל עכבר כמוהו אלא אי אתו משרצים שכולן שלימים דחשיבי אז מצטרפין. ועיין בתוספות בפירוש שהביאו בשם רבינו ניסים גאון ז"ל. ועיין בספר קרבן אהרן פרשת שמיני פ"ז. וכתוב בפירוש לא נודע למי ולהאי פירושא ל"ג במתניתין אלא דם השרץ ובשרו ואית דגרסי דם השרץ והבשר וקאמר רב חנן האי והבשר לאו דשאר שרצים הוא אלא שאם הבשר מאותו מין שרץ שהדם יוצא ממנו מצטרף ואי לא לא ע"כ. ביד בפי"ח דהלכות פסולי המוקדשין סימן י"א:

כלל א"ר יהושע פרק יום הכפורים (יומא דף פ"א) ותוספת פ"ק דסנהדרין דף ד' ומשמע התם בפרק יום הכפורים דרבנן פליגי על האי כללא דר' יהושע וכתבתיו שם בפרק יוה"כ סימן ב':

כל שטומאתו ושיעורו שוין וכו' מלבד ההשוואות והחילוקים שפירש רעז"ל עוד יש חילוקים אחרים בפירוש הרמב"ם ז"ל דוק. וז"ל תוספות ז"ל כל שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין כגון שרץ ושרץ [הגה"ה. בזה הוא כפירוש רש"י ז"ל] דטומאתם ושיעורן שוה בכעדשה וטומאתם טומאת ערב וכגון נבלה ונבלה דשיעורם בכזית וטומאתם טומאת ערב:

טומאתם ולא שיעורם כגון אבר מן המת [הגה"ה. בזה הוא דלא פרש"י ז"ל ודלא כהרמב"ם ז"ל שהיא ז"ל פירש כגון בשר המת ורקב שלו לפי שכל אחד משניהם מטמא במגע ובמשא ובאהל אבל שיעור בשרו בכזית ושיעור רקב שלו מלא חפניו ע"כ ומר אמר חדא ומר אמר חדא ובודאי דלא פליגי אעיקרא דדינא] וכזית מן המת שטומאתם שוה באהל ולא שיעורם דבשר מטמא בכזית ואבר בכל שהוא:

שיעורו ולא טומאתו כגון נבלה ומת [הגה"ה. בזו החלוקה שוין עם פירוש רש"י והרמב"ם ז"ל אלא ששם כתב הרמב"ם ז"ל דטומאתם חלוקה שהנבלה מטמאה במגע ובמשא טומאת ערב ובשר המת מטמא באהל טומאת ז' ע"כ] דאידי ואידי בכזית וטומאתם חלוקה דבנבלה מטמא טומאת ערב ומת טומאת ז':

לא טומאתו ולא שיעורו שרץ ונבלה [הגה"ה נראה שבזה הושוו עם פירוש הרמב"ם ז"ל אלא שלא פירשו דבריהם והוא ז"ל פירש דבריו וז"ל כגון בשר נבלה ובשר שרץ לפי ששיעור נבלה בכזית ומטמא במשא ושיעור שרץ בכעדשה ואינו מטמא במשא ע"כ] ואגב רישא נקט סיפא ואע"ג דליכא חדוש בסיפא ע"כ. ביד פ"ד דהלכות טומאת אוכלין סימן י"א י"ב:

משנה ד

הפגול והנותר וכו' תוספות שבת פרק ר"ע דף פ"ט ובפרק התערובות דף ע"ח. ובגמרא אמר שמואל לא שנו אלא לטומאת ידים דמדרבנן היא כדכתבינן בס"פ בתרא דפסחים ואי אמרת דמצטרפין הויא גזרה לגזרה אבל לענין אכילה מצטרפין דאי איכא פחות מכזית פגול ונותר משלימו לכזית חייבין עליו משום פגול. וכן אי הוי רוב נותר ופגול משלימו לכזית ואכלו חייב עליו משום נותר. ואמר לו רבי דאי הוי חצי זית מזה וחצי זית מזה מצטרפין לחייב עליו משום נותר ומשום פגול ע"כ עם פירוש רש"י ז"ל [הגה"ה לשון הר"ס ז"ל והרמב"ם ז"ל בחבורו סתם דבריו וכתב מצטרפין סתם ונראה שדעתו לומר שאינו חייב אלא א' ואפשר שטעמו מאחר שהם כלולים באזהרה א' אינו חייב אלא אחת ע"כ] ונפקא לן מקרא דכתיב לא יאכל כי קדש הם לשון רבים לומר דמצטרפים ומלא יאכל נפקא דכל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו. ביד פ"ח דהלכות שאר אבות הטומאות סימן ג':

לטמא אפילו כקל שבשניהם הפירוש שפירש רעז"ל הוא לרש"י ז"ל. וי"מ שהשרץ קל דלא מטמא במשא כנבלה והה"נ צירוף שרץ למת:

ושנטמא בולד הטומאה מצטרפין גמרא תניא אמר ר"ש מה טעם מצטרפין ולד ראשון עם ולד שני משום דתרויהו ראשון ושני מכח ראשון קאתו ועבדי ביה מילתא בשלישי הואיל וראשון עביד שני ושני עביד שלישי:

משנה ה

כל האוכלין וכו' פרק בכל מערבין (עירובין דף כ"ט) ובפרק אמרו לו (כריתות דף י"ג:)

בכחצי פרס בכמזון שתי סעודות לעירוב. בכביצה וכו' כך צ"ל. וביד פ"א דהלכות עירובין סימן י"א ובפ"ח דהלכות שאר אבות הטומאות סימן י"א ובפ"ד דהלכות טומאת אוכלין סימן ג':

בכביצה לטמא טומאת אוכלין כתבו תוספות ז"ל בעירובין פרק כיצד משתתפין (עירובין דף פ"ג) הא דאמרינן בכל דוכתא כביצה לטמא טומאת אוכלין היינו כר"ש ודלא כר' יוחנן בן ברוקא דאמר כביצה חסר רביע ע"כ:

בבגרוגרת להוצאת שבת. מפיק לה בגמרא בכמה דוכתי בתלמוד חד מינייהו בעירובין פ"ק דף ד' ממלת תאנה דבפסוק ארץ חטה וכן נמי שיעור כותבת ממלת דבש דהיינו דבש תמרים והתם דריש לכוליה קרא לשיעורין:

וכמלא לוגמיו ס"א ובמלא בבית ואית דגרסי ומלא לוגמיו:

משנה ו

הערלה וכו' תוספות שבת פרק ר' עקיבא דף פ"ט:

רש"א אינם מצטרפין בגמרא פריך ומי צריך ר"ש לצרופי והתניא רש"א האוכל כל שהוא עובר בלאו ולוקה ומשני תני אין צריכין לצרף. ואיתה למילתיה דר"ש בר"פ שני דערלה אלא שהתוספות ז"ל כתבו בר"פ עד כמה בשם ר"ת ז"ל דמתניתין דהכא מיירי לענין צרוף לכזית ולמלקות דומיא דכל הנהו השנויין בפירקין וההיא דערלה דמייתי לה בקיצור בע"ז פ' בתרא מיירי לענין צרוף לנתינת טעם ולאסור במאתים בתערובתם ע"ש ועיין במ"ש שם בערלה רבינו שמשון ז"ל ובמה שלקטתי אני:

הבגד והשק וכו' בשבת ס"פ כלל גדול ובפ"ק דסוכה דף י"ז וירושלמי דשבת שם:

מצטרפין זה עם זה פירוש החמור מצטרף לקל אבל לא הקל עם החמור וכדתנן בכלים פכ"ו זה הכלל כל שחיבר לו מן החמור ממנו טמא מן הקל ממנו טהור ואע"פ שאין שיעורם שוה מצטרף החמור עם הקל מפני שהם עניינים המקבלין טומאה והכלל שאמר ר' יהושע לעיל הוא בדברים המטמאים אחרים ובעבור זה צריך שם שיהא שיעורם שוה:

אר"ש מה טעם מצטרף מפני שהם ראויין לטמא מושב. ששיעור מושב טפח וכולן שוין באותו שיעור ואפילו בשאר טומאות שהן חלוקות יצטרפו תוספות ז"ל בכתיבת יד וכן הוא ג"כ בתוספות ס"פ כלל גדול בשם ריב"א ז"ל:

פרק ה

משנה א

הנהנה ש"פ וכו' ביד רפ"א דהלכות מעילה וכוליה פירקין שם פרק ו'. ועיי' בת"כ פ' ויקרא בדבורא דחטאות פרק עשרים דמשמע משם שהנהנה מן ההקדש אפילו פחות מש"פ משלם קרן וחומש למיעוט אבל לא אשם ע"ש בספר קרבן אהרן. גמרא תנא ומודה ר"ע לחכמים בדבר שיש בו פגם דלא מעל עד שיפגום ובמאי פליגי בלבושא מציעאה וכו' כדפירש רעז"ל:

כיצד נתנה קטלא בצוארה תוספות פרק איזהו נשך (בבא מציעא דף ס"ט.) ובגמרא מפרש דע"י הנאת תשמישן של זהב הוא דאינו נפגם אבל אש משליכין אוחו בכל מקום חסר. עוד אמרינן בגמרא דלאלתר הוא דלית ביה פגימה הלכך כיון שנהנה מעל אבל לאחר זמן אה"נ שהוא הולך וחסר:

תלש שיער מן החטאת דבר שיש בו פגם הוא שהכחישה. ובגמ' אפי' בתלמוד המוגה ע"י הרב ר' בצלאל אשכנזי ז"ל קתני הנהנה מן החטאת. ובגמרא פריך מכדי אי בחטאת תמימה עסיקינן. היינו כוס של זהב דכי היכי דכוס של זהב לא קאי לאיפגומי ומש"ה לא אזיל ביה בתר פגימה אלא כיון שנהנת בו בפרוטה מעל אף חטאת תמימה דקיימא להקרבה ולאו בת פדייה היא כיון שנהנה ממנה למעול בה ואמאי קאמר עד שיפגום מאי פגם מצי למיעבד בה דאפילו רכיב עלה עד דאכחשה האי לא הוי פגם דלא פגמה למזבח דבהמה בין שמנה בין כחושה חזיא לכפרה ואין בה תורת פגימה ומשני רב פפא בבעלת מום עסקינן פירש רש"י ז"ל דקיימא לפדייה וכיון דפגמה אכחשה ונפחתו דמיה ודבר שיש בו פגם הוא הלכך לא מעל עד שיפגום בש"פ וסיפא דקתני כשהיא מתה כיון שנהנה בש"ש מעל מיירי בין בתמימה בין בבעלת מום דכיון דמתה לאו בת פדייה היא דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הלכך לא תני בה עד שיפגום עכ"ל ז"ל. ואיתא להאי בבא רפ"ק דמכלתין ובפרקין דלעיל דף ט"ו וגם שם הגרסא ג"כ הנהנה מן החטאת:

כשהיא מתה כיון שנהנה מעל. מדרבנן. ומפרש בגמרא ברפ"ק דמכלתין דהה"נ דבכל קדשים שמתו יש בהן מעילה מדרבנן והא דנקט חטאת טפי משאר קדשי קדשים דסד"א הואיל ולכפרה אתיא דכשהיא חיה קיימא לחטאת ובדילי מינה והשתא נמי כשהיא מתה בדילי מינה ולא איצטריך למיגזר בה מעילה קמ"ל תנא דמעל וכ"ש בשאר קדשי קדשים כגון עולה ואשם ושלמי צבור דלאו לכפרה אתו ואית בהו מעילה הואיל ומחיים לא בדילי מינייהו אינשי כולי האי ולא איצטריך תנא לאשמועינן אבל חטאות המתות

שסימנם ו'ת'מ'נ'ע לא גזרו בהם מעילה כיון דבחייהם לא קיימי להקרבה אלא למיתה בדילי מינייהו אינשי אפילו מחיים וכ"ש לאחר מיתה דמאיס ולא אתי לאיתהנוי' מינייהו הלכך לא איצטריך למיגזר בהו מעילה אלא בשאר חטאות דלהקרבה קיימי דלא בדילי מינייהו מחיים איצטריך למיגזר בהו מעילה לאחר מיתה:

כיון שנהנה מעל מדרבנן הרמב"ם ז"ל בהלכות מעילה פרק ששי:

משנה ב

בדבור ראשון לרעז"ל צריך להיות נהנה בכחצי שיעור כגון וכו' וצריך למחוק מלת ופגם:

עד שיהנה וכו' גמרא אקשה רחמנא למעילה לסוטה דכתיב נפש כי תמעול מעל ובסוטה נמי כתיב איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל לומר לך מה סוטה אע"ג דלא פגמה הבועל מעלה דהא סוטה פגומה ועומדת היא מבעלה דהא בעינן שקדמה שכיבת הבעל לבועל כדכתיב מבלעדי אישך גבי הקדש נמי נתנה טבעת בידה או שתתה בכוס של זהב אע"ג דלא פגמתו מעלה. ואקשה נמי רחמנא לע"ז דכתיב בה דמעלו באלהי אבותיהם ויזנו אחרי הבעלים לומר לך מה ע"ז שמשנה עצמו משכינה לע"ז גבי הקדש נמי לא מעל עד דבקע בקורדום של קדש עצי חולין דשינה ממלאכת קדש למלאכת חול ופגמה מידי דבר איפגומי הוא. ואקשה נמי רחמנא לתרומה בג"ש דחטא חטא לומר לך מה תרומה כי יאכל כתיב פרט למזיק אוכלין או משקין של תרומה אף גבי הקדש נמי כל מידי דבר אכילה כי מזיק ליה ששפכו ולא נהנה ממנו פטור ממעילה א"נ להיא דרשא דמתניתין וכדפירש רעז"ל:

משנה ג

אין מועל אחר מועל וכו' בפרק האיש מקדש (קידושין דף נ"ה) מוקמינן לה לדעת ר' אושעיא ב"ר יהודה דס"ל התם במתניתין דובהקדש במזיד קידש וכו' דהקדש בשוגג מתחלל דהא קתני אין מועל. אחר מועלי אלמא מקמא נפיק לחולין אע"ג דשוגג הוא דאי מזיד ליכא. מעילה ואפ"ה ס"ל לר' יהודה דקדושת הגוף לא מיתחלא דקתני הכא גבי בהמה דקדושת הגוף היא דכולן. מעלו ע"כ. ואיתא בתוספות פרק הוציאו לו (יומא דף נ"ט) ודפ"ק דחגיגה דף י"א ודפרק השואל דף צ"ט: ודפ' ב"ש דזבחים דף מ"ו ודר"פ המנחות:

אלא בהמה וכלי שרת מתניתין דקתני כלי שרת יש בהו מועל אחר מועל ר' נחמיה היא ורבנן פליגי עליה בברייתא דאין מועל אחר מועל אלא בבהמה בלבד ובגמ' מפרש טעמייהו דרבנן מקרא דכתיב גבי מעילה באיל האשם יתירא לומר לך דאין מועל אחר מועל אלא בבהמה בלבד. ור' נחמיה דמוסיף כלי שרת למועל אחר מועל מייתי להו

מק"ו דכיון דקיימא לן דכלי שרת מקדשין כל דבר ויש במה שנתקדש בתוכם מועל אחר מועל שהרי קדושת הגוף הוא ואינו יוצא לחולין ק"ו ומה אם אחרים מביא לקדושת מועל אחר מועל הוא עצמו לא כ"ש שיהא קדוש כ"כ שיהא בו ג"כ מועל אחר מועל. והקשו תוספות ז"ל תימא דתניא בתוספתא קורדום של הקדש בקע בו ובא חברו ובקע בו עד מאה כולן מעלו וליכא למימר דהתם מיירי בקורדום שהוא כלי שרת דקתני התם בסיפא נתנה לחברו וחברו לחברו הראשון מעל והשני לא מעל וי"ל דהכא מיירי באדם שאינו גזבר ומתכוון לקנות בהגבהה וא"כ הוציאו לחולין ומש"ה אמרינן דאין מועל אחר מועל והתם מיירי בגזברים דלעולם הם מוחזקין משל הקדש וכשסבורין הן שהקורדום שלהם ואינם מתכוונין להוציאה לחולין וא"כ לעולם לא יצא לחולין בשום מעילה עד שיוציאה מרשותי ולכך אמר דכולן מעלו. ועוד מפרש רבינו חיים הכהן דהתם במאי עסקינן כגון שמיד לאחר שבקע בו החזירה ומיד שהחזירה קרי של הקדש והוי כאילו לא בקע בו ולא מעל ומש"ה קאמר דכולן מעל ע"כ:

כיצד רכב על גבי בהמה של הקדש ובא חברו וכו' כך צ"ל. והרמב"ם ז"ל בפרק ששי מהלכות מעילה מפר' דדוקא סיפא דהיינו תלש מן החטאת מיירי בבהמה תמימה אבל מאי רישא דקתני רכב ע"ג בהמה מיירי בבהמה טמאה ולפי זה ה"פ דמתניתין אין מועל אחר מועל בקדשי בדק הבית אלא בקדשי מזבח ע"ש:

תלש מן החטאת ובא חברו ותלש כולן מעלו קשה להר"מ דאמרינן בפרק הלוקח בעי ר' ינאי התולה צמר מעולה תמימה מהו ופריך תולש מי איכא מאן דשרי אלא צמר שנתלש מהו וי"ל דהכא מיירי שתולש מבשר החטאת תוס' בכתיבת יד. [הגה"ה היה נראה לומר שצ"ל משער וליתא אלא מבשר הוא ור"ל דלפי זה בין שכן שכאן מיירי בתולש מבשר חטאת אע"פ שהלשון דחוק דלא מצינו לשון תלישה גבי בשר מכל מקום הקושיא מיתרצתא דהתם לא בעי אלא מצמר שנתלש והה"נ משער שנתלש אבל אם תלש בשר מן החטאת כדתנן במתני' דבהכי מוכרח לאוקומה כדי להנצל מן הקושיא דוק]:

רבי אומר כל דבר שאין לו פדיון גרסינן. ופירשו תוספות ז"ל בכתיבת יד רבי אומר כל דבר שאין פגם שלו חשוב מאחר שאינו עומד לפדיון יש בו מועל אחר מועל ובגמרא פריך היינו ת"ק דהיינו טעמא דיש מועל אחר מועל בבהמה משום שאין פגם שלו חשוב מחמת שאינו עומד לפדיון ואינו יוצא לחולין ומשני קדשי מזבח תמימים ונעשו בעלי מומין ושחטן קודם פדייה איכא בינייהו וכו' ע"כ. ורש"י ז"ל פירש דבר שאין לו פגם שאינו נפסל בפגימה דהיינו וכו' כדפירש רעז"ל. ובפירושו של רעז"ל צ"ל רבי אומר יקברו משום דקסבר הכל היה בכלל העמדה והערכה ואפילו קדשי מזבח והני לא אפשר

דהא מתו הלכך יקברו וכיון דלא הוו תו בני פדייה יש בהן מועל אחר מועל הנהנה מהן לאחר שחיטה וחכמים אומרים יפדו דלא בעי העמדה והערכה וכיון דקדושת דמים נינהו ואית בהו פדייה אין בהן מועל אחר מועל. וזה פירוש תוי"ט רבי אומר כל שאין לו פדיון וכו' כתב הר"ב ז"ל ואיכא בין ת"ק לרבי וכו' ועבר ושחטן דהשתא יכול לפדותן להאכיל לאדם גמרא סוף תמורה דף ל"ג וחכמים אומרים יפדו דלא בעי העמדה והערכה ותימא דבמשנה ג' פרק בתרא דתמורה לכ"ע קדשי מזבח בעו העמדה והערכה רבנן דהכא כמאן וכו' [הגה"ה נם החכם הר"ס ז"ל הרגיש בזה וכתב בסוף דבריו ודוחק לומר דרבנן דהכא פליני ארבנן דהתם ואר"ש עכ"ל]:

משנה ד

נטל אבן וכו' פ"ק דחגינה דף י' וי"א ובפרק כיצד הרגל דף כ' ובפרק השואל דף צ"ט. ושם פרק כיצד הרגל צריך לי עיון בפירוש רש"י ז"ל שפי' וז"ל נתנה לחברו קנייה חברו דגזבר יש לו רשות ליתן וזה שהוציאו לחולין מעל ע"כ. אבל כאן ובפ"ק דחגיגה וגם בפרק השואל פירש מתניתין כפשטה דהוא הנותן מעל שהוציאה לחולין ע"כ. ואפשר להיות שנפל טעות בלשון שם ובדוחק יתיישב כפי האמת שהגזבר הוא המועל ומלת וזה קאי אגזבר או צ"ל והוא. אבל ראה זה מצאתי ביד שם בהלכות מעילה פרק ששי סימן ז' וז"ל אמרו חכמים שהנוטל אבן או קורה של הקדש שניהם מעלו ואם נתנה לזה הגזבר שהיתה תחת ידו הוא מעל והגזבר לא מעל ע"כ ולא חלק עליו הראב"ד ז"ל אלא ברישא דמילתיה דקאמר שניהם מעלו וכן ג"כ פירש הרמב"ם ז"ל כאן בפירוש המשנה דהוא מעל קאי אנותן וחברו לא מעל קאי אגזבר כלומר שנטלה איניש דעלמא מתחת יד הגזבר וזכה בה וקנאה ולפיכך מעל אבל הגזבר לא מעל כשחזר ונתנה לו אותו שלקחה שהרי לא נהנה הגזבר בקבלה זו שבידו היתה מתחלה וגם עתה נשארה בידו כבתחלה ע"כ כוונת דבריו ז"ל בקיצור. ואפשר לומר שגם רש"י ז"ל פירש הוא מעל וחברו לא מעל דבפרק כיצד הרגל כדברי הרמב"ם ז"ל בקרוב דגזבר לא מעל והמקבל מידו של הגזבר מעל ואין לתמוה אם רש"י ז"ל יחלוק בפירושיו דידיה אדידיה דמהדורות טובא עבד הוא ז"ל ובכמה דוכתי בתלמודא איכא הכי שחזר בו בפירושו:

נתנה לבלן פרק הזהב (בבא מציעא דף מ"ח:)

שהוא אומר לו תוספות פרק שני דבכורות דף י"ד:

משנה ה

אכילתו ואכילת חברו כו' ברייתא בראש פירקין. בפירוש רעז"ל צ"ל כגון סך הוא חצי שיעור ונתן לחברו חצי שיעור ואכלו או איפכא וכו'. וביד בפ"ה דהלכות מעילה סימן ג' ד':

ואפילו לזמן מרובה וכדתנן נמי בכריתות פ' אמרו לו צירף המעילה לזמן מרובה. ועיין בספר קרבן אהרן פרשת ויקרא בדבורא דחטאות פרשה י"א:

פרק ו

משנה א

השליח שעשה שליחותו פ"ק דחגיגה דף י' ובפרק אלמנה נזונת (כתובות דף צ"ח) ובר"פ הנודר מן הירק ובפרק האיש מקדש דף מ"ב: וביד כוליה פירקין פרק ז' דהלכות מעילה:

כבד ונתן להם בשר השליח מעל. בגמרא בעי מתניתין דקתני השליח מעל דמשמע דכבד ובשר תרי מילי נינהו דאי חדא מילתא היא שליח אמאי מעל מני אמר רב חסדא דלא כר"ע דאיהו סבר חד מינא הויא דתנן ברפ"ז דמסכת נדרים הנודר מן הירק מותר בדלועין ור"ע אוסר אלמא דס"ל דדלועין בכלל ירק הן ואע"ג דמימליך עלייהו שליחא וכדתנן בסיפא דמתניתין דהתם ואביי אמר אפילו תימא ר"ע היינו טעמא דכי נתן להם כבד מעל מפני שנתן להם מדעתו דמי לא מודה ר"ע דבעי לאימלוכי בבעל הבית אם יתן להם כבד וכיון דלא אימליך מש"ה מעל השליח דכמו שנתן להם מדעתו דמי ולאו משום דתרי מיני נינהו אלא חדא מילתא נינהו. ואתאמרא מילתא דאביי קמיה דרבא ואמר להו שפיר אמר נחמני:

והוא אומר טולו שתים שתים וכו' ובלבד שיאמר השליח טולו שתים אחת מדעתי ואחת מדעתו של ב"ה אז ב"ה מעל דלא וכו' הכי מפרש בגמרא. ורעז"ל העתיק מלשון הרמב"ם ז"ל: אבל שם בכסף משנה הביא לשון הגמרא כאשר כתבתיה:

אמר לו הבא מן החלון וכו' פרק התקבל (גיטין דף ס"ה) ובפרק האיש מקדש (קידושין דף נ') ותוספות ר"פ אמרו לו:

או מגלוסקמא ולא פירש לו איזה חלון ואיזה גלוסקמא ולשם הי' הרבה חלונות או הרבה דלוסקמאות:

אע"פ שאמר ב"ה לא היה בלבי על זה אלא על זה. פירוש לא היה דעתי על אותו חלון כי אם על החלון האחר מ"מ בעל הבית מעל שהרי נעשה שליחותו דדברים שבלב אינם דברים:

אבל אם אמר לו הבא מן החלון והביא לו מדלוסקמא וכו' שליח מעל. פירוש לכשיוציא ב"ה שהוא מסתמא גזבר שהרי עדיין לא יצאו מרשות הקדש עד שיוציאם תוספות ז"ל. וכתב הרמב"ם ז"ל שם פ"ז בד"א כשהיו החתיכה מקדשי בדק הבית אבל אם הי' בשר עולה וכיוצא בו לא מעל אלא האוכל בלבד שהרי הוא חייב באיסור אחר יתר על המעילה ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה שלא יתערב עמה איסור אחר ע"כ והיא תוספתא. וקלסהו הראב"ד ז"ל:

משנה ב

שלח ביד חש"ו וכו' תוספות פרק האיש מקדש (קידושין דף נ"ד:)

אם עשו שליחותן בעל הבית מעל. מפרש ר' אלעזר בגמרא עשאום להני חש"ו כמעטן של זיתים דתנן רפ"ט דטהרות הזיתים מאימתי מקבלין טומאה משיזיעו זיעת המעטן פירוש דניחא ליה בההיא זיעה דלא אזיל לאיבוד ואע"ג דמעשן לאו בר דעת הוא חשיבא האי זיעה ומכשרא לטומאה הכא נמי חש"ו אע"ג דלאו בני דיעה נינהו כי איתעבידא שליחותיה על ידיהן הואיל וניחא ליה בגויה מעל ור"י אמר דעשאום כאותם ששנינו בברייתא נתנו לעירוב ע"ג הקוף או ע"ג הפיל והוליכו ה"ז עירוב אלמא אע"ג דלא הוי בו דעת הואיל ואיתעבידא שליחותיה הוי עירוב ה"נ גבי חש"ו. והקשו תוספות ז"ל וא"ת אדרבא נילף שליחות דמעילה משליחות דתרומה וגבי תרומה בעינן שליח בר דעת דאדרבא הא עדיפא למילף מתרומה דהא כל עיקר שליחות דמעילה מתרומה הוא דיליף. וי"ל כיון דשליח דמעילה בהוצאה ושנוי הוא דהוי והכי נמי הוי שנוי רשות ע"י שליחות דחש"ו וכמו כן ע"י שליחות דבן דעת לכך מסתבר ליה לדמוייה להנך דמייתי דאין קפידא בבן דעת ע"כ:

לא עשו שליחותו החנוני מעל לפי שהחש"ו אינם בני מעילה הלכך הקדש לא יצא לחולין עד שבאו ליד החנוני ויוציאם כחנוני ובע"ה לא מעל דלא עשו שליחותו ומעל החנוני דקאמר לכשיוציא קאמר תוספות ז"ל:

שלח ביד פיקח פרק האיש מקדש (קידושין דף נ"ד:)

כיצד יעשה פירוש כיצד יעשה ב"ה שלא ימעול החנוני ויציל אותו מעון רש"י ותוספות ז"ל וגם הרמב"ם ז"ל שם ביד:

משנה ג

בפירוש רעז"ל בלשון המתחיל שניכם לא מעלו צריך לכתוב קודם לו סימן הגימ"ל:

הלך והביא לו בחציה נרות ובחציה פתילות שניהם לא מעלו כצ"ל. וכתבו תוספות ז"ל נר הוא כור של ברזל או של חרס שמשימין בו שמן ופתילות:

והביא בכולן פתילות כולן לא מעלו בע"ה לא מעל דלא עשה שליחותו מפרוטה [ושליח לא מעל דלת שינה משליחותו מפרוטה] ולא ימעול שליח עד שישנה שליחותו מפרוטה וצריך לומר דכל הני דמתניתין מיירי בגזבר המסורות לו פרוטות של הקדש דאם לא כן מיד שנטל הפרוטה ונתנה לשליח בע"ה מעל עכ"ל [רבינו בצלאל אשכנזי] ז"ל:
נרות מבית פתילות ופתילות מבית נרות י"ס נרות ממקום פתילות ופתילות ממקום נרות:

משנה ד

שניהם מעלו והוא שיהא אותו האתרוג שוה שני פרוטות וכו' לשון רעז"ל עד מדעתו שלא בשליחות ב"ה. אמר המלקט והכי מיפרשא נמי סיפא דמתניתין בבא דנתן לו דינר זהב כגון דאייתי ליה חלוק שוה דינר זהב בשלשה דינרי כסף דהואיל ושוה דינר זהב נעשית שליחותו ולהכי מעל בע"ה ג"כ ור"י אמר ב"ה לא מעל דאכתי מצי אמר ליה אי יהבת דינר זהב כוליה כמו שאמרתי לך הוית מייתית לי חלוק שוה שני דינרי זהב בדינר ואכתי לא עבדת שליחותי ולא מעל ב"ה. ואיתא תו בגמ' בברייתא ומודה ר"י שאם נתן לו דינר להביא קטנית והביא לו קטנית שוה דינר זהב בשלשה דינרי כסף שהוא חצי דינר זהב לפירוש רש"י ז"ל שניהם מעלו שכל קטנית קטנית הוא כלומר דלא מוזלי למאן דזבין קטנית בדינר ממאן דלא זבין אלא בפרוטה ול"מ למימר קטנית קטן ורע. ובסמוך בע"ה יתבאר יותר. וכתבו תוספות ז"ל בפרק לולב הגזול (סוכה דף ל"ט) דהכא מיירי באתרוג פסול דלא בעי ליה אלא לאכילה והיינו דקתני בפרוטה אתרוג וכו' והא דמשמע מהתם דיש בדמי אתרוג יותר ממזון שלש סעודות מיירי בכשר והדר לברכה דדמיו יקרים ע"כ:
נתן לו דינר זהב פרק אלמנה נזונת (כתובות דף צ"ט.) וקאמר התם וגם הכא בגמרא דייקא נמי דרע דקאמר רע בדמים קאמר פירוש שהוא צווהו לקנותו לו בשש שע"י כן היה בע"ה מרויח יותר שהלוקח הרבה ביחד מוזלי גביה טפי דאע"ג דהשתא נמי קנה לו חלוק שוה שש בשלש מ"מ מצי אמר ליה אי אייתית לי בשית כ"ש דהוה שוה תרתי סרי סלעים גדולים מדקתני מודה ר' יהודה בקטנית דהתם לא מצי למימר כ"ש דאי מייתית בדינר זהב היה שוה יותר מכפלים דהוו מוזלי גבך טפי שהקטנית אם מוכרין בסלע ג"כ מוכרין בפרוטה ומשום דאי הוה זבין טפי לא מוזלי גבי' ואם אתה חפץ יותר שלח עוד וקח. ואם רישא חלק רע ממש קאמר שאינו שוה אלא שלש ודכוותה גבי קטנית דא"ל הבא לי בסלע פולין והביא לו בחצי סלע בשוה חצי סלע ובחצי סלע הביא לו מין אחר אמאי מעל בע"ה לימא ליה לשוה סלע הייתי צריך פולין אלא ש"מ דודאי רע

בדמים קאמר וכדפרישנא ע"כ. ועיין עוד בהעתקתי להגהות הרב ר' בצלאל אשכנזי ז"ל בפרק זה בספר שקראתי שמו בנין שלמה לחכמת בצלאל. דינר זהב שוה עשרים וחמשה דינרי כסף והם ששה סלעים בקירוב הרמב"ם ז"ל ותוספות ז"ל האריכו על זה שם בפרק אלמנה נזונת. וז"ל תוספות ז"ל שבכתיבת יד הכא במכלתין נתן לו דינר פירוש שהוא כ"ד של כסף וא"ל הבא לי חלוק פירוש בכל דינר זהב והלך והביא בשלש חלוק ובשלש טלית פירוש בשלש סלעים שהם י"ב דינרין. וקשה דהכא משמע שהדינר של זהב שוה כ"ד דינר של כסף בלבד ובפרק הזהב משמע ששוה כ"ה דינר. ופירש ר"ת ז"ל דאותו דינר הוא לקולבון ולהכרע. וא"ת מ"מ קשה דהכא משמע שהדינר של זהב היה שוה כ"ד דינר של כסף לכל הפחות וכמו כן הזקוק של זהב היה שוה כ"ד זקוקים של כסף. וקשה דהאיך הוזלו כ"כ דעתה אין הזקוק של זהב שיה יותר מעשרים זקוקים. וי"ל דהדינר של זהב היה עב כפלים משל כסף לפי המשקל וא"כ לפי החשבון דעתה נמי היה שוה עשרים. ואם היו אז שוין כ"ד אין זה שנוי זהב יותר מדאי. וכן משמע בכל מקום דאמרינן כעובי דינר זהב ואמאי נקט של זהב לימא כעובי דינר סתמא אלא ש"מ דהדינר של זהב היה עב יותר משל כסף ולכך נקט של זהב עכ"ל ז"ל: ובפירוש לא נודע למי פירש דבההוא דינר לא דק תנא דמתניתין למיתני בשלש וחצי דינר ע"כ:

משנה ה

אצל שלחני בס"פ המפקיד תניא אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל הגיזבר שהרי לא ברשות הוציאן ואינו שלוחו ואם מותרים ישתמש בהן לפיכך אם הוציא השלחני מעל הגזבר דהוה ליה כנותן לו רשות והוה ליה שלוחו ע"כ. ורעז"ל פסק כדברי הרמב"ם ז"ל שבפירוש המשנה כאן וגם שם בפ"ז דהלכות מעילה דמפקיד נמי לא מעל ועיין במ"ש שם על זה כסף משנה בשם הר"י קורקוס ז"ל. ומצאתי כתוב בשם המאירי ז"ל דבקדושין דנראה שהוא הרמב"ם ז"ל גורס במשנה זו אם הוציא שלחני לא מעל אבל בע"ה בין כך ובין כך לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא בה מעל ע"כ:

החנוני כבעל הבית פרק האיש מקדש (קידושין דף נ"ג) ואמרינן התם דר' יוחנן ובר פדא ס"ל דלר"מ אין מעילה בהקדשות אלא באוכל אוכלי הקדש אבל המוציא מעות הקדש אין לו מעילה דבכל מקום שהם שם הקדש עליהם ופרכינן עליה ממתניתין דקתני חנוני כבע"ה דברי ר"מ ע"כ ל"פ אלא דמ"ס חנוני כשלחני ומ"ס חניני כבע"ה אבל דכ"ע אם הוציא מעל ומשני ר"מ לדבריו דר' יהודה קאמר לדידי אם הוציא לא זה ולא זה מעל שאין מעילה במעות אלא באוכלין לדידך דיש מעילה במעות אודי לי מיהת דחנוני כב"ה

והוא מעל ולא גזבר דלאו ברשותיה עבד וא"ל ר' יהודה אף בהא לא מודינא לך אלא כשלחני הוא ומעל גזבר דמידע ידע דצריך תמיד במעות לקנות סחורה ע"כ:
כבע"ה לפי שאינו רגיל בחלופין כשלחני ובין כך ובין כך לא יגע בהן:
ר' יהודה אומר כשלחני דפעמים נמי הוא רגיל להחליף כשלחני לפיכך דינו כשלחני רש"י ז"ל:

משנה ו

פרוטה של הקדש תוספות דפרק שני דסוטה דף י"ח ובירושלמי פרק ז' דדמאי תוספתא: **כיון שהוציא את הראשונה מעל דברי ר' עקיבא**. דאמרינן דשל הקדש היתה ואע"ג דספיקא הוא אם נהנה בשל הקדש ר' עקיבא לטעמיה דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי במסכת כריתות פרק ה' והכי איתא בתוספתא כיון שהוציא את הראשונה מעל דברי ר"ע וחכמים אומרים אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. תימא וליבטיל ברובא האי פרוטה של הקדש שנפלה וכי תימא דבר שיש לו מתירין הוא ע"י פדיון שיכול לחללו ואפילו באלף לא בטיל הא ליכא למימר דדבר שיש לו מתירין דרבנן הוא וצ"ל דליכא אלא זולתה בכיס דליכא בטול ברוב והכי משמע בתוספתא דקתני ואת השניה משמע דליכא אלא שתים אי נמי מטבע חשיב ולא בטיל תוספות ז"ל. ובירושלמי שם פ"ז דדמאי דף כ"ו ע"א גרסינן תני על הראשונה מעל בספק ועל האחרונה מעל בודאי דברי ר"ע וחכמים אומרים על כולן מעל בספק ועל האחרונה בודאי ותנא דברייתא פליג אתנא דמתניתין וע"ש:
באומר פרוטה מן הכיס זה הקדש מפרש ר' יוחנן בגמ' באומר לא יפטר כיס זה מן ההקדש כלומר לא תכלה פרוטה מכיס זה עד שיהא בה הקדש כל בהוא דכיון דאמר הכי משמע דפרוטה אחרונה קאמר דתהא הקדש ולהכי לא מעל אלא באחרונה. ולשון הרמב"ם ז"ל בפירושו והענין שמודה בו ר"ע הוא באומר לא יפטר כיס זה מפרוטה הקדש או דבר שענינו ענין זה ע"כ. ועיין במ"ש בפ' בתרא דמנחות סימן ט' ובפרק בתרא דדמאי סימן ד':
סליק פירקא וסליקא לה מסכת מעילה.